

Universitätsbibliothek Wuppertal

Codicis Dn. Ivstiniani Sacratissimi Principis P.P. Avg. Repetitæ prælectionis Libri XII

Justinian <I., Byzantinisches Reich, Kaiser>

Francofurti ad Moenum, M D LXXXVII.

Imperatoriae constitutiones

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1733)

IMPERATORIAE CONSTITVTIONES^a.

Enimundo Bonofidio interprete.

^a miscellæ sc. nec vnus ac certi imperatoris, vt Leonis & Iustiniani: sed variorum imperatorum, quibus ideo nullos commentarios addere visum est, vt quis pleniores, & ordine meliore aliquando datus sum.

HERACLII.

1. De fide.

VVM sanctus Sophronius tum summo sacerdotio fungens Hierosolymis, subiectis sibi sacerdotibus conuocatis synodice demonstrasset, eos qui vnam in duabus Christi naturis voluntatem atque energiam affirmarent, palam vnam quaque naturam statuere: eiq; Ioannes Papa Romanus assensus esset: Imperator edictum proponit, Neq; singularem neque duplicem in Christo energiam esse asserendam.

2. De Iudæis.

ANno 19. vere incunte, Heraclius Constantinopoli Hierosolyma proficiscitur, & auehit venerabilia ac viuifica crucis ligna: votisq; Deo persolutis, patriarcham Zachariam restituit. Omnes porro Hebræos sancta vrbe exigit, edicto ne ijs intra tertium miliare accedere liceret.

3. De foro competenti episcoporum, & clericorum & monachorum.

SCias autem esse Nouellam piorum Imperatorum Heraclij & Constantini, quæ statuit ne episcopus, vel clericus, vel monachus ob pecuniariam criminalēve causam apud civilem vel militarem conueniatur magistratum: sed apud suos episcopos dumtaxat, aut metropolitanos, aut patriarchas. Eadem etiā statuit aurea bulla celeberrimi Imperatoris domini Alexij Comneni, vulgata mense Iulio, indictione 4. anno [ab orbe condito] 6589.

LEONIS ICONOMACHI.

1. De Hebræis & Montanis.

ANNO sexto Imperator Hebræos ac Montanos ad baptismum adegit.

2. De patrimonijs templorum vrbis Romæ, & de capitatione infantium.

FVrote percitus maiore homo aduersus Deū pugnans, tertiæ Siculi ac Calabri populi parti tributum in singula hominum capita imposuit. Patrimonia quoque templorum Romæ principibus Apostolis consecratorum (quæ pecunia quotannis antiquitus pendebatur talentorum trium semis) in ararium publicum conferri iussit: & mandauit inspicere atque describere infantes qui nascebantur, vt census iste de singulis capitibus (cephalationem vocant) exigere possit.

3. De duabus siliquis præstandis prouinciarum administratoribus.

Imperator, ruina murorum vrbis cognita, ciues ita est alloquutus: Vos muris vrbis reficiendis cum non sitis pares, nos procuratoribus prouinciarum negotium dedimus, vt vltra constitutum tributum in singula nomismata accipiant miliarisum vnum, idque in ararium nostrum conferant: ex quo nos muros condamus. Exinde obtinuit vt binæ siliquæ seu ceratia quæstoribus soluantur. Ceratia autem appellantur duodecim folles, siue nummi.

CONSTANTINI CABALLINI.

1. De reliquijs & intercessione sanctorum.

DONVM se Antichristi instrumentum præbuit: atque adeo vniuersali edicto vetuit nequis in vniuersum Domini seruorum Sancti titulo cohonestaretur: quinimo conspui eorum inuentas reliquias iussit: prohibuitque eorum intercessionem postulari, quod eos nihil posse diceret. Atque addidit scelestus, Mariæ quoque virginis intercessionem non esse implorandam. nihil enim eam præstare posse. Quin & Deiparam hanc noluit appellari.

NICEPHORI.

1. De militia inopum, de chartiatico, & fumario, & naucleris, & inuentione thesauri, & alijs quibusdam.

Vter exercitus deprimere, quid non mali exogitauit aduersus Christianos? primò enim Christianos ex omnibus regionibus in Stlabinijs coegit demigrare, & eorum habitationes diuendidit. Quæ res nihil ab hostili captiuitate absuit, omnibus in summas angustias coniectis.

Secundum maleficium: imperauit vt egeni militarent, ijsque à vicinis arma & stipendia in singulos 18. nomismatum darentur, ac census præterea publicus eorum nomine penderetur. id Allelengyum vocabatur, quòd alteri pro alteris tributum nomine sponsores essent.

Tertio, omnium bona inspicere, indeque censum in publicum exigere iussit, nomine chartiatici præterea exactis in singulos duabus siliquis.

Quarto, omnes onerum releuationes sustulit.

Quinta calamitas, quòd ab omnibus sacris ædibus, paroccijs, pupillis educandis destinata domo, hospitalibus, ad senes fouèdos factis ædibus, nec non ab ecclesijs, atque monasterijs imperatorijs, fumarium tributum exegit ab initio vsque sui imperij. Meliora de eorum bonis sub imperialem curam transferri iubebat: nihilominus tamen tributum de his pendendum ijs imponebatur, quæ reliquerat in ijs ipsis sacris domibus, ita vt multis tributum duplicaretur: interim habitationibus ita exinanitis vt inde emigrare cogerentur.

Sextum tyrannicum institutum, quòd à magistratibus inspicere eorum iussit, qui ex pauperie subito ad opes peruenissent: ab ijsque, veluti qui thesauros inuenissent, pecuniam postulari.

Septimum, quòd emunxit etiam hos pecunia, qui à viginti retrò annis ad præsens vsq; tempus dolium aut vas aliquod aliquando reperissent.

Octauum, qui ab auis vel proauis hereditatem percipissent: etsi ea diuisa iam inde à viginri annis esset, eos pensionem in publicum conferre coegit. vtque ijs, qui extra Abydum mancipia emebant, de singulis duo nomismata soluerent: maximè Dodecanesum incolentes.

Nonum, naucleros maritima, præsertim minoris Asiæ, inhabitantes, & numquam agriculturam expertos, inuitos coegit emere prædia quæ alijs ipse eripuerat, indeque tributum soluere.

Decimum, insignes Constantinopoli naucleros in vnum conduxit, ijsque duodecim cuiq; libras auri tradidit: ea lege vt in singula nomismata vsura nomine quatuor siliquas soluerent: cum nihilominus reliqua etiam vestigalia nauigiorum ab ijs penderentur.

2. De

2. De vsura.

VSuras de nauigijs captatas (quum interim re sceneri alijs omnibus interdixisset) aliaque infinita mala excogitauit.

3. De vasis sacris & rebus ecclesiasticis.

Vces exercituum iussit episcopis & clericis mancipiorum loco vti, pro sua autoritate in eades episcopales & monasteria diuertere, eorumque rebus pro arbitrio abuti. Vituperabat eos qui ab omni aetate Deo aurea & argentea vasa consecrassent: & res templorum sacras in publicos debere vsus conuerti statuebat.

LEONIS ARMENII.

1. De praefecto poenam adultero non irrogante.

PRAETER vigilem accuratamque reipub. gubernationem, summa fuit in eo in flagitiosos seueritas: cuius rei exemplum referam. Exeuntem aliquando palatio accessit quidam, querens suam sibi vxorem a senatore quodam raptam: idque facinus se ad vrbs praefectum detulisse, neque tamen suum ius consequutum. Leo statim mandauit, vt redeuntem sibi sisteretur senator reus tam atrocis flagitij, & vrbs praefectus. Quo facto, actorem proponere suam causam iussit qui quum rem ab initio ad finem vsque exposuisset: reus conuictus probationibus, quum nullum inficiandi criminis locum inueniret, scelus confessus est: & praefectus causam interrogatus cur flagitium digna poena vltus non esset, in ops excusationis obmutuit. Hunc ergo Imperator statim munere suo exiit, & adulterum ex legibus puniendum dedit.

THEOPHILI.

1. De imaginibus.

Neos qui cultum diuinis imaginibus praestarent, nimis durum se atque inhumanum praebuit, omnes qui ante ipsum tuere tyrannos crudelitate vincere contendens. Nam Michaelus pater eius edixerat ne vlli pictae imagini, vbicunque ea esset, nomen Sanctus imprimeretur, quod id nullo rei praeterquam soli Deo congruere putabat. Leo autem & filius eius Copronymus, omni earum adoratione prorsus interdixerant. Theophilus autem, ne pingi quidem eas coloribus concessit: abiecti dicens animi esse talium rerum admirationem, ipsamque solam spectandam esse veritatem.

2. De expulsionem monachorum.

EDixerat Theophilus ne monachis vllam urbem intrare liceret: iussitque omni modo eos arceri: atque ad eum non tutum erat ijs conspici ea in regione. Quia & monasteria atque otij causa conditas aedes hominibus frequentans, mundana fecit hospitia.

3. De connubio Persarum cum Romanis.

Persae hunc Theophobum, Constantinopoli abducere, regemque suum facere cupientes, eius causa aliquoties ad Theophilum legatos miserant, pacta simul pacis offerentes. Neque tamen persuaserant Imperatori vt Theophobum ipsis dederet: sed cum porius patricij dignitate ornatum, sorori suae matrimonio copulauit: lege etiam lata, quae Persis coniugiorum cum Romanis licentiam concederet.

4. De tonsura capillorum.

QVia vero a natura paucos capitis capillos habebat, & erat recaluaster: ideo edicto edito iussit crines ab omnibus tonderi: neque ab vlllo Romano vltra collum demissos gestari. sanxitque edictum, graui flagrorum supplicio praescorum Romanorum virtutem reuocare studens.

5. De poena raptoris equi.

Mlles quidam manu promptus equum habuit egregium, qui ipsum saepe ex praelio incolumem extulerat. Huius equi amore captus dux sub quo is mi-

litabat, quum neque pollicitationibus neque minis impetraret, hominem timiditatis accusatum apud Imperatorem exautorat. Quum autem Theophilus equum insigni virtute cuperet habere, & missis in omnes partes mandatis talem sibi quaeri atque afferri iuberet, eam occasionem nactus dux iste, militi ei equum inuito adimit, & tanquam suum imperatori mittit. Post, quum necessitas bellica plures milites requireret, mandatoque Imperatoris omnes qui arma ferre possent, in exercitum allegentur: ille etiam miles arma sumpsit, & in praelio suis suis, quod equum a quo seruari consueuerat non haberet, occubuit, vxore & liberis relictis. Vidua amissi mariti desiderio aeterna, & quod necessaria pupillis suppeditare nequibat, iustitiae Imperatoris fama instigante, Constantinopolim venit: Theophilumque ad templum Blachernense equitantem de more conspicata mariti sui equo vehi, concitato cursu aggressa frenum equi apprehendit, suum hunc esse vociferans: & non alium, sed ipsum Imperatorem caedi mariti sui causam praebuisse. Perterritus Imperator manere eam iubet dum in palatium ipse rediret: ac reuersus statim ad se vocat, ac de re tota accuratius inquirat. Quum ea a principio ad finem vsque recitaret, illico etiam dux ille sistitur, & muliere iussu Imperatoris occulata, de equo acriter interrogatur: quem quum asseueraret suum fuisse, neque raptum paratum, producit extra velum mulier, reum de vi peractura. Quis conspecta dirigit, & aliquandiu mutus adstipit: tandemque ad se reuersus, supplex pedibus Imperatoris se aduoluit, lacrymans, ac peccatum confitens. Ergo Imperator eius facultates viduae eiusque liberis haereditatis iure addidit: ipsumque dignitate spoliatum exilio perpetuo damnat. Adeo infensus erat ijs qui iniuste opes parare intenderent.

BASILLI.

1. De iudicibus, & foris quibusdam: & de pauperibus lites habentibus.

PERAM dedit vt iustitia vigeret: & aequo iure inter se viuerent subditi, neque a diuitibus inopes opprimerentur: propositis passim decretis, quibus iniustitia exterminabatur. Iudices quoque constituit, amplisque stipendijs & honoribus auxit, iustos per diem sedere pro tribunali, & litigantium causas diiudicare. Ad eam rem loca ijs designauit comoda, Magnauram, Circum, & Chalcedoniam: quam vetustate laborantem, ruinamque minantem, ad hoc instaurauit atque adornauit. Alimenta etiam pauperioribus, quibus iudicio erat disceptandum, ordinauit: ne inopia coacti litibus renuntiarent.

2. De notis numerorum.

ANimaduertens occasionem maleficij prauis hominibus eo dari, quod numeri quibus (verbi gratia) semissis, sextans, vncia, & similia designantur, per notas recepta antiquitus consuetudine scriberentur: loco notarum literis vt iussit, quas etiam rustici legere possent: & de suo sumptus in chartas, literas atque scribas ipse suppeditauit.

LEONIS ET ALEXANDRI.

1. De iudicibus.

NISTIMO equidem, eorum neminem qui iudicario funguntur munere, eum vquam stuporis aut inscitiae prorupturum, vt aliter quam ex praescripto legum iudicium sententiamve ferre audeat. Quod si quis in tantam euaserit demenciam, reus peractus eas dependet poenas quae legibus sunt irrogatae. Sin forte nos effugerit, perugilem tamen illum atque insomnem oculum, cui nihil non, quamlibet occultum sit, patere potest, effugere non poterit. Tametsi id ipsum imprecationibus quoque, dirisque execrationibus stabilire ac firmare non ab re alienum censuimus. Inueniat itaque iste & Deum & caelestes omnes atque incorporeas potestates sibi nunquam non aduersantes. Immature ex hac vita excidat potius quam excedat. Incommodis insuper afficiatur perpetuis, ipsius aedium fundamenta ignis tandem deuoret, & posteritas

eo redigatur inopia, ut panem ostiatim quaerit. Atque hæc iure sanè optimo, propterea quòd leges, quas liberimas esse oportuit, seruas quodammodo atque captiuas effecit factorum prauorumque iudiciorum.

CONSTANTINI PORPHYRO-
genneta, Nouella I.

1. De rebellibus & seditiosis anathema-
te feriendis.

QUAE autem mense Iulio, 9. indict. anno 6534. ab Imperatore domino Constantino Porphyrogenneta facta est Nouella, sanctissimo quoque Patriarcha domino Alexio, & synodo assentiente, quæ decisionis locum obtinet, ut quæ ab Imperatore & synodo descripta est, & quæ decernit eos anathematizari qui defectionem ab Imperatore moluntur, vel tyrannide, & ea ratione subiectos aduersus eorū dominos incitant, inter alia hoc quoque circa finem expressè definit.

1. Iis qui ab hoc deinceps tempore insidias sunt machinaturi, vel tumultum excitaturi, anathema. Iis qui ipsi opem ferunt, & in defectione sunt socij, anathema. Iis qui consulunt vel ad huiusmodi incitant, anathema. Iis qui ipsos ad penitentiam suscipiunt, quum defectionis penitentiam non agant, nec eam relinquunt, anathema.

2. De polygamiis.

VNIONIS verò decisio, quæ facta est sub Constantino Porphyrogenneta, & Romano, Constantino quidem imperante, socero autem eius Romano patris Imperatoris dignitatem obtinente, anno 6429. indict. 9. & quæ singulis annis legitur in suggestu, mense Iulio, hæc dicit circa finem.

DEINCEPS autem communi sententia ac iudicio pronuntiamus, ex præsentis anno, qui est 6429. indict. 9. neminem oportere se quarto matrimonio iungere, sed esse omnino reiiciendum: & si quis ad eiusmodi coniugium venire voluerit, esse omni ecclesiastica congregatione priuatum, & ab ipso in sanctum templum ingressu alienum, donec in coniugio permanserit. Hoc enim etiam sanctis patribus, qui nos præcesserunt, visum est. Nos verò etiam sententiam apertiore reddentes, ipsum ut à Christiana republica alienum, abdicamus. Ac sic quidem de quarto matrimonio.

Ut autem quæ ad alia quoque matrimonia pertinent, decentius constituantur, & non Christiana vita indignam institutionem habeant, de tertio quoque matrimonio definimus, ut non absolutè ac simpliciter & temerè perficiatur. Etenim à patribus quidem ut sordes permissum est, non sic tunc quidem ut nunc, re citra vllum ruborem impudenter peracta, & indiscriminatim contracta: sed quemadmodum si quis qui in domo in angulum incidit, multas sæpè sordes viderit: nunc autem quando libertatem accepit, & perinde ac si nihil habeat dedecoris & sordis reputatur, rectè visum est hoc repurgare, quemadmodum & turpitudinem non in angulum coniectam, sed in edibus diffusam, nullo modo permittimus, sed repurgamus, & quod molestum est & indecorum ab eo reiicimus. Quinetiam humanæ cedentes infirmitati, honestatis autem Christianæ vitæ conuenientis curam gerentes, hoc in tertijs nuptijs seruandum statuimus, ut si quis qui quadragesimum annum exceleserit, & nec naturam reueritus, nec honestæ vitæ, quæ in Christianis requiritur, vllam curam gerens, sed sola libidinis perturbatione victus, se in tertium matrimonium proiecerit, is cum omni diligentia & obseruatione sit vsque ad quinquennium sacramenti communionis minimè particeps: & nec hoc tempus illi contrahatur. Qui enim post annum quadragesimum sordem in Christi Ecclesia esse vel dici amauit, quod melioris vitæ argumentum præbebit propter quod tempus sacramentorum participationis ei contrahatur? Sed & postquam impolluta participatione dignus habitus fuerit, non erit ei permissum in alio tempore ad participationem accedere, quam in sola salutari Christi & Domini nostri resurrectione, per præcedentis ieiuniorum abstinentiæ resurrectionem. Hæc autem dicimus, quando ex prioribus matrimonijs non fuerint liberi qui ijs post quadragesimum annum tertiam uxorem ducere voluerint. Nam si liberos habuerint, eis nullo modo tertium permittitur matrimonium. Est enim valde iniquum tempestiæ libidini indulgere, priorum autem

matrimoniorum liberis non prospicere, ut sint securi, & à molestia & à perturbatione remoti, quæ solent euenire hominibus ex filiorum multorum susceptione. Quòd si quis triginta annos natus, & ex prioribus matrimonijs habens liberos, tertiam mulieri coniunctus fuerit, is quoque nulla ei venia data, ad quartum vsque annum communionis sacramentorum sit expers: quia manifestum est eum sola intemperantia motum, & quòd sit carnalis libidinis seruus, ad hoc se matrimonium conferre. Et

postquam etiam sacramentorum participatione dignus fuerit habitus, semel quidem in salutari Christi & Domini nostri resurrectione: secundo autem in dormitione immaculatæ Domine nostræ Deiparæ: & tertio in natali Christi & Dei nostri: quòd in his procedat ieiunium & eius utilitas. Sin autem non sint liberi (quia liberorum susceptionem desiderare facile est) condonandum, & sola ea pœna quæ ab initio & hucusque seruata est, in eum animaduertetur. Hæc etiam de tertio matrimonio. At qui nec secundum, nec primum extra cautionem adhibitam relinquimus, sed & illa sic contrahi statuimus, ut nullam malam causam habeant, vel extrapru, vel ex præcedente clandestino concubitu, sed legitime & ab ijs qui ab eiusmodi inquinamentis & fornicatorijs impunitate mundi sunt. Si quis ergo prædictis constitutionibus neglectis, ad matrimonij consuetudinem primam vel secundam processerit, dum Christi ecclesia, quæ est pura, immaculata, & sine ruga, salutaribus examinationibus subijcit: nec prius ad diuinorum mysteriorum participationem admittit, quàm definitum ob fornicationem tempus expleuisse cognouerit, nisi fortè necessarius è vita excessus vrgeat, donec scilicet septimus annus completus fuerit. Sacerdos autem qui ausus fuerit præter id quod statutum est diuina participatione aliquem dignari, de proprio gradu in periculum veniet. eo videlicet qui præter formam constitutam diuina communionem dignus est habitus, ad excommunicationem redacto, vsque ad septimi anni complementum.

40. **EIVSDEM NOVELLA SECUNDA**
constitutio, de voluntarijs homicidis, suscipiens quidem eos præter vim prioris, per commiserationem, damnans autem perpetuo exilio & bonorum spoliatione.

Nec sancire nunc proposuimus, seueritatem quidem prioris constitutionis benigniore ecclesiasticorum decretorum censura commutantes: dissolutæ autem & indulgenti delinquentium disciplinæ, eaque de causa ad imitandum facili, non solum vinculo pœnarum medentes, sed & totius ferè substantiæ ad homicidam pertinentis spoliatione, homicidis quidem ipsis de salute, reipublicæ autem ne quis simili moueatur affectu, vtiliter prospicientes, ut horum vtrumque tam ius obseruetur, & magnum diuinumque ecclesiarum conseruetur priuilegium, quàm his cautionibus imitationis frequentia coereatur. Quod igitur attinet ad vitæ rationem homicidæ, ordinari iubemus, quemadmodum canonica præscripserit disciplina. Nos autem hac constitutione perpetuo eum damnamus exilio ab eo loco in quo scelus perpetratum fuerit. Quo quidem tam punietur reus, quam propinquus occisi non maioris fiet tristitiæ & doloris augmentum, quod vtrumque forsitan non inutile: ne assiduo conspectu eius qui dolorem attulit, & defuncti memoria propinqui sponte ad vltionem impulsus, malum malo sanare conentur, & homicidij duplicent infortunium. Omnino igitur homicida perpetuò illinc exulet, nec vnquam eò reuertatur, & terram habitet que iniuste sublatis fratris sanguinem hiscendo suscepit. Et hanc primum post ecclesiasticam censuram condemnationem ferat: præterea verò, bonorum suorum priuationem subeat: ne tamen applicentur fisco. Nam si vox sit homicidij damnato: dotem & propria omnia auferre eam oportet, hoc amplius donationem ante nuptias. Quòd si theoretron pacta fuerit aut aliud quidpiam, huius omnino recuperationem & proprietatem habere, si liberi non subsint. Sin autem subsint liberi, eam habere lucrosam nuptialium vsum fructum, obseruatis omnibus legum præscriptis, liberi autem in trientem reliquæ substantiæ paternæ succedant. Et si quidem homicida proprio motu, aut consilio ac approbatione eorum à quibus examinatur, ad monasticam vitam (prius sceleris purus effectus) transierit, accipiat monasterium

rum tertiam partem illius substantia, reliquo triente reseruato vxori & liberis occisi in paruum eorum infortunij solatium. Quod si liberi non supersint occiso, inter vxorem & ascendentes triens ille aequaliter diuidatur. Vxore autem relicta liberis praemortente, praferantur ij ascendentes. Sed si nec liberi, nec vxor, nec ascendentes sint occiso, & alij qui lege ad successionem vocantur cognati, diligentiam adhibuerint vt scelus manifestaretur, trientem accipiant eius qui iniuriam intulit. Sin autem solitariam vitam homicida non appetierit, non triens, sed bes iuxta praedictam distinctionem parti eius qui interfectus est, distribuatur. Praeterea nemo eorum qui huiusmodi sceleris conuicti sunt, ciuile officium aut aliud quodlibet administret vnquam, nec si diuinum rescriptum impetrauerit: sed omnimodo maneat infames, quibus, vt viuerent tantum benignè concessum est. Caeterum ij omnino tondebuntur, & in numerum monachorum referentur: qui malitiae exuberantia, praemeditati sunt eadem proximi, & eam, prius habito consilio, in abimam suam perniciem & fratris sui necem, instructi partrarunt. Nec ad tempus modò poenitentiae praestitutum, sed quandiu vixerint in monasterij regula coerceantur. Nam qui aliter spontè interfecerint, sed lasciuia & impetu irae ratione carentis, non consultò & praemeditatè ac huius habita deliberatione arguetur occidisse, perpetuo quidem praeter alia omnia subijciuntur exilio, non tamen monasticam vitam eligere cogentur.

2. De laicis qui intestati moriuntur absque liberis.

Nec tibi repugnare videatur Nouella Imperatoris domini Constantini Porphyrogenetae, quae tractat de ijs qui sine liberis ab intestato moriuntur, non succedere ex linea transuersa cognatos: sed tertiam partem bonorum eorum qui sic moriuntur, ad pias animaeque salutare largitiones procedere, cum eo etiam collectis pretijs seruorum eius qui mortuus est, utpote ijs eo ipso liberatis. Haec enim Nouella de laicis loquitur & solis, sicut praedicta Iustiniani Nouella locum habet in episcopis & clericis qui ab intestato moriuntur.

ROMANI SENIORIS.

1. De praediorum acquisitione.

Nouella quoque Caesaris Romani senioris idem penè statuit, *Ne quis* vltra, conspicuorum & spectabilium magistrorum, aut patriciorum, neque eorum qui imperijs, potestatibus, aut omnino principalibus dignitatibus insigniti sunt & ornati, neque item civilium, militarium aut delegatorum magistratum, aut his substitutorum, neque metropolitano, aut archiepiscoporum, aut praefectorum, aut eorum qui sacris domibus praesunt, aut denique ad alium quemuis honorem saeculi prouecti sunt, praediorum aut fundorum possessionem, aut emptionem aut donationem aut alio quouis modo adeat. Eos enim qui post presentem constitutionem, eiusmodi quippiam moliri & aggredi ausi fuerint, inde iubemus absque sua pecuniae restitutione, detrudi, propriisque laboribus ac sumptibus fraudari, quos ad rem ornandam & pretiosam faciendam contulerunt. atque ipsam praedij estimationem, si quidem conspicui viri sint & illustres qui hoc admisserunt, fisco applicari: sin abiectiones sint, & omnino absque vlla pretij restitutione expelli, & meritis insuper poenis castigari.

2. De rescindenda venditione.

Nouella quoque Caesaris Romani senioris ita habet: Si deprehensum & exploratum fuerit eos qui postea se peractam venditionem, si modò testibus peracta comprobetur, ad iudicium prouocarunt, intra quadriennium id fecisse ac conquestos esse, citra controuersiam his succurritur. Succurritur autem, non vt vendita suburbana recipiant, sed vt si quidem emptor quod reliquum est iusti pretij expletioni praestare voluerit, hoc ei facere liceat. Atque ita iustum rei pretium supplens ac persolvens ipsa praedia sibi retineat, & qui de facta venditione queruntur, iustum pretium quanti praedium i-

psum aestimatur, accipiant. Sin nolit emptor iustam rei estimationem complere, pecuniam quam ab ijs qui cum eo exposulant accepit, vna cum eius causis ac vfuris restituat, & de praedio decedat venditori restituendo.

III.

Si qui communes aedes, fundum, vineam aut quamuis aliam rem soli habentes, aut aliter quam communione iure propinquis praedijs aliqua ex parte permixti aut adiacentes, consortes, vel alioquin vicini & proximi, sua alienare aut venditionis aut emphyteuseos aut locationis nomine voluerint, ne prius haec alij cuiquam alienanto, quam testatum ijs fecerint, quos in praerogatiua *αγατά τὰς εἰς*, hoc est ordine, succedentes dicimus. Vt primi, inquam, vocentur permixtim quoquo gradu iuncti cognati, aut quibuscum aliquid est commune: vt aedes, fundus, vinea, aut quauis alia res. Eiusmodi siquidem cognatos lex praefert. Vbi verò cognati communione in re non habent, tum anteponuntur qui aliquid in ea communitatis habent. Quibus ij succedunt qui tantum permixti sunt, etsi omni ex parte ei qui rem alienat sint externi, deinceps & simul iuncti consortes. Postremò qui simpliciter aliqua ex parte rei alienandae vniti sunt, & vicini. Consortes porro appellamus, quotquot sub eodem censore perscripti sunt, & in censum publicum relati: etiam si propria tributa diuersis in locis pensitent. Enimuerò cum multi finibus praedij alienandi circumquaque adiacent, suo cuique ordine testationis praerogatiua tribuatur, vt reuertentibus fortè ijs qui iure praeferruntur, qui deinceps vocantur, contractum, si velint, inire queant. Quod si aequalibus omnes subnixi reperiantur priuilegijs, vt nihil omnino sibi inuicem in huiusmodi vocatione praedijcent, eadem quoque rursus fiat denuntiatio, vt intra triginta dies iustum pretium, quodque verus emptor haud segniter praestaturus esset, si absque vlla mora soluentes, pro rata parte vel sponte sua vel alicuius opera & arbitrato distribuant. Quotquot autem intra praefixum tempus, sibi delatam pretij partem non praestiterint, ius praerogatiuae amittent: nisi si quis fortè eorum captius est, deportatus aut relegatus: aut ob publica priuataue negotia citra dolum absens: aut etiam nondum annum aetatis viceesimum quintum expleuit. Horum enim qui administranda negotia suscepunt, intra quatuor menses, cum praesentibus nouis emptoribus pro rata portione concurrunt, pretium expletes, quod a minoribus subducta ratione est praestandum, vna cum legitimis vfuris & necessarijs sumptibus. Externos verò emptores in totum summouent, pretium cum vfuris ac sumptibus ipsis restituentes. Quin & in vniuersitate villarum quae dicuntur aut praediorum (vniuersitatis autem vnus sunt, qui ex eadem sunt villa) longè fatius est vt earum habitatores sibi mutuo praeferrantur. Quod si omnes quibus in rei distractione praerogatiuae ius datur, recularint, vel eos exploratum fuerit, ei qui rem alienat & eius familiae aut pecuniariae damni seu multa autores fuisse, aut eius corpori ac vitae insidias struxisse, grauissimamque infamiam peperisse idque non fortuito, sed de industria, aut per se aut per suos: hos inuito eo qui talia sit passus, nulla ratione volumus ad ipsius praedia aspirare. Post decennium tamen silentio peractum, aduersus eos qui quouis modo contraxerint, quive donatione aut testamento quippiam fuerint consecuti, nulla omnino ab ijs qui dictis ex causis praerogatiuae ius habent, imò nec a fisco controuersia moueatur. Occasione tamen dotis aut propter nuptias donationis, ex testamento vel permutatione vel transactione, & propinquis & externis omnes alienent, absque simulatione mirum ac dolo. Si verò qui in fraudem nostrae constitutionis alienant, aliud quid facere ausi fuerint, & aliud aperte simulare, si quidem post iniurandum conuicti fuerint, tam ipsi quam qui ita dolose cum ipsis contraxerunt, & periturij poenas dabunt: & hi quidem praedio, illi verò clam soluto pretio excident, & vtraque fisco inferentur, vt a fisco propinquis veniuntur. Sin verò ante iniurandum deprehensi fuerint tale quippiam egisse, & quod actum fuerit erit irritum, & qui semel fundum praeter iuris formulam alienare conatus est, vel inuito postea cogetur ijs vendere quibus ius praerogatiuae concessimus. Et haec quidem ita de his statuenda.

NICEPHORI PHOCÆ.

1. De tetartero, quod est numismatis genus.

NUMISMA attenuauit, tetartero excogitato. Cumq; eo modo duplex esset nummus, pensiones publicæ grauiorem exigebant, minor in sumptibus faciendis dissipabatur. Cumque esset lege & consuetudine receptum ut omnes nummi imagine Imperatoris alicuius notati, modò ponderi nihil decederet, idem valerent: ipse sua insignes imagine præferri, aliorum depressis præcijs, voluit. eaque re haud leuiter subditis in permutationibus incommodauit.

2. De eodem.

Apparet eundem auaritiæ quoque sordibus, fuisse contaminatum. Nam cum usque ad eum quoduis numisma hexagium penderet, ille tetarterum excogitauit pondere imminuto.

3. De prælatione.

NE quod priuilegium prætendant pauperes, dum distrahitur prædium à potentioribus, neque ex con sortio, neque ex communicatione, licet milites vel etiam ciues esse deprehendantur: sed in hoc rursus succedat persona quæpiã potestate prædita, quæ scilicet pauperum hinc inde adiacentium tranquillitatem ac utilitatem possit tueri. Et potentes cum potentioribus dumtaxat emptiones contrahere volumus: milites verò & pauperes, cum ijs qui parem secum sortiti sunt ordinem ac locum.

4. Ne ecclesiæ prædijs locupletentur, & ne sine sententia Principis episcopus creetur.

PRæterea ad officium assidue veniens, grauius subditos afflixit, non modò pensionum & tributorum omnigenis rationibus, sed & rapinis intolerabilibus. Ad hæc, partem quandam eorum quæ Senatoribus solebant Imperatores largiri donorum, in fisco retinuit, causatus sibi ad bella gerenda deesse pecuniam. Neq; hoc tantum, sed & donationes monasterijs atq; templis relictas à quibusdam pijs Imperatoribus, prorsus aboleuit lege etiam lata, ne ecclesiæ immobilibus locupletarentur bonis: causatus, episcopos malè prodigere ea quæ pauperibus darentur, interim militibus deficientibus. Id verò omnium grauius, quod legem tulit, cui & episcopi quidam leues atque adulescentes subscripserunt: ne Imperatoris iniussu ullus crearetur episcopus: & mortuo aliquo episcopo aliquem suorum submisit qui definitos faceret sumptus: ipse quod erat de redditibus reliquum accepit.

5. Ne de nouo construatur monasterium, aut venerabilis alia domus.

Imperatoris autem domini Nicephori Phocæ Nouella decernit non esse de nouo construenda monasteria, vel xenodochia, vel nosocomia, vel alia sancta & religiosa loca, sed eorum quæ sunt curâ geri oportere, & hæc expressè in fine adijcit:

Quare ab hoc deinceps tempore, quod est v. r. indict. initium, nemini liceat, nec loca, nec agros ad monasteria, vel nosocomia transmittere, sed neq; ad metropolim vel ad episcopatum. neque enim illis est hoc conducibile. Si quæ autem prædictæ & religiosæ domus, vel episcopatus & monasteria ad eam malam administrationem & prouidentiam sortitæ sunt ut locis priuatæ destitutæque sint, ijs sententia & examinatione Imperatoria, eorum quæ sufficiunt acquisitio non prohibebitur. Cellas autem & quæ appellantur lauræ in desertis ædificare, quæ non ad possessiones & agros alienos extenduntur, sed soli monastico ambitui seorsum præstituuntur, tantum abest ut volentibus prohibeamus, ut etiam in magna laude ponamus.

BASILII PORPHYROGENNETÆ.

1. De possessione ecclesiarum & venerabilium domorum.

QUAM quidem Nouellam Porphyrogenneta dominus Basilius junior sua Nouella sustulit, mense Aprili edita indict. i. anno 6495. quæ & hæc expressè continet, Imperium nostrum, quod à Deo profectum est, quum & à monachis, quorum pietas & virtus est testata, & à multis alijs, legem de Dei ec-

clesijs & sanctis domibus, vel potius contra Dei ecclesias & sanctas eorum domos à domino Nicephoro, qui imperium inuasit, conditam præsentium malorum causam fuisse & radicem, & vniuersalis huius subuersionis & confusionis (ut quæ ad iniuriam & contumeliam non solùm ecclesiarum & sanctarum domorum, sed etiam Dei ipsius facta sit) intellexisset, & maximè cum id re ipsa experum esset. ex quo enim hæc lex est obseruata, nihil boni penitus in hodiernum vsque diem vitæ nostræ occurrit: sed contra nullum penitus calamitatis genus defuit.

Statuit per præsentem auream bullam ut lex prædicta ad hoc præsentem die cesseret, & deinceps infirma & irrita permaneat, & locum habeant & in usu sint quæ de Dei ecclesijs & sanctis & religiosis domibus factæ sunt leges.

2. De allelengyo communis census pensitorum.

CONSTITUIT, tributum pauperum qui soluendo non essent, à locupletibus exigendum esse: quod allelengyum vocabatur.

3. De prædijs potentiorum.

LEge etiam sanxit, ne potentiores multiplicadis prædijs aufererent. Quamquam eadem etiam ab auctore eius Constantino, huiusq; socero Romano lata fuit.

4. De præscriptione 40. annorum.

CÆterum Nouella lex Cæsaris Basilijs Porphyrogenitæ in his quadraginta annorum præscriptionem tollit. Neque rursus inopes, si potentiorum iniurijs oppressi fuerint, quadraginta annorum præscriptione repelluntur: neque vllas prorsus valere præscriptiones, etsi aureis bullis insertæ sint, quæ iniuste & fraudulenter inductæ fuerint. Neque ipsum etiam fiscum vllò temporis excludi interuallo, sed ab Augusto principe ius suum reuocare, probationesque suas ad illud recuperandum afferre.

ROMANI ARGYRI.

1. De reditu magnæ ecclesiæ, & de allelengyo.

INITIO imperij bonis ac laudabilibus institutis subditos demeritis est. Principium fecit beneficentia in religionem. Cum enim sciret magnæ ecclesiæ redditus non sufficere, ut qui superioribus temporibus dispensator fuisset eius, & aliarum quibus huius clerici de more inseruiebat, lxxx. auri libras quotannis ex ærario Imperatorio ei pendere iussit. Aboleuit etiam allelengyum, quod Constantinus erat sublaturus, nisi mors eum anteuertisset.

Z O Æ.

1. De magistratibus non vendendis.

IMPERIO Zoæ restitutio, quæ sororem Theodoram, quantumuis inuita, consortem habebat, statim & honorum gradibus senatorio ordini, & largitionibus multitudini gratiæ sunt actæ, ac reipublicæ quanta omnino poterat cura gesta. Nam in omnes imperij partes literæ & edicta dimittebantur, quæ & magistratus vendi (quod erat antè factitatum) prohiberent: & omnia iniustitiæ genera de medio tolli iuberent.

MICHAELIS.

1. De prætorio, & velamine capitis, & de publicis curatoribus.

VM autem esset admodum senex, multaque antiqua recordaretur, multas veterum consuetudinum reducere intendit, nihil vel imperio vel reipublicæ profuturas. Nam prætorium expurgari iussit, & ciuium capita non literis, ut nunc, sed byssinis pileis, magnis lineis purpureis intertextis, tegi. Et procuratores publicos non ex senatu delegit,

delegit, sed alios scribarum è numero velociù, in singulis archiuis educatum: & id genus alia multa.

ISAACII COMNENI.

1. De canonico, & consuetudinibus quæ dantur pro ordinatione.

DE canonico autem, & consuetudinibus quæ pro ordinatione dantur, hucusque vim habet aurea bulla inuiti Imperatoris domini Isaaci Comneni, quæ partim ita habet:

STATUIT VERÒ Imperatoria mea maiestas, vt etiam in ordinatione sacerdotum & canonico vetus forma auctoritatem obtineat: & nihil in ordinatione sacerdotum & canonico vetus forma auctoritatem obtineat: & nihil in ordinatione episcopus qui ordinat, amplius accipiat, quàm præstantioris monetæ Imperatoriæ meæ maiestatis septem aureos nummos duntaxat: vnum videlicet, quâdo facit simplicem papam, siue lectorem: tres, quando ordinat diaconum: alteros tres, quando sacerdotem siue presbyterum perficit. Sic similiter pro canonico à vico triginta infumibula habente, similem aureum vnum, argenteos duos, arietem vnum, ordei modios sex, vini mensuras sex, farinæ modios sex, gallinas triginta: à vico verò qui viginti infumibula habet, aurei bellem, pro duobus argenteis argenteum, agnum dimidiatum, ordei modios quatuor, vini mensuras quatuor, & gallinas viginti: à vico denique qui decem infumibula habet, argenteos quinque, agnellum vnum, ordei modios duos, vini mensuras duas, farinæ modios duos, & gallinas decem: quemadmodum in veterum actuatorum sigillis per scripta sunt. Atque prouincialium conueniens ordinatio Imperatoriæ meæ maiestati placuit. Cum hac verò aurea formali bulla, confecta est etiam 15. mensis Ianuarij, indictionis 10. à sanctissimo illo patriarcha domino Nicolao synodalis annotatio, quæ iubet vt secundum hanc auream bullam canonice, ac pro ordinatione dentur.

MICHAELIS.

1. De prælatione in antichresi.

PORTOR est propinquus externo in rerum soli antichresi.

NICEPHORI BOTANIATÆ.

1. De solutione matrimonij ob furem coniugis.

AT VERÒ C. & CI. Imperatoris domini Leonis philosophi Nouella statuunt, vt viro triennium duret, neque intra illud, postquam vxor furere cœperit, coniugium dirimat: mulier autem, nisi quinquennium præterierit, à furente marito non separetur. Legas quoque Nouellam Imperatoris D. Nicephori Botaniatæ, quæ de furentibus coniugibus eadem diserit.

2. De releuatione fiscalium debitorum.

BOTANIATES cum ad imperium peruenisset, à Patriarcha, regali fascia tertio die coronatur, ac primum illud liberalitatis specimen edidit, vt quicquid fisco deberetur, id vniuersum citra exceptionem aboleret, ac nouas tabulas magnifico edicto institueret.

ALEXII COMNENI.

1. De ætate incuntium officia.

DE ijs autem qui in imperfecta ætate officia aut dignitates suscipiunt, repositum est in publicis secretis edictum D. Alexij Comneni, semper celebrandi Imperatoris, illud etiam cognote. Habet ita ad verbum:

MULTI vbi ob denuntiam reipub. aliquam vilitatem, aut per ambitionem, qualemcunq; dignitatem vel officium aut capere, aut permutare, aut vendere petierunt: ea in paruos pueros transferunt. Ne igitur hoc fiat, neque tales imponere aut decipere cõspiciantur: statuit Im-

peratoria mea maiestas, vt quicumque dignitatem vel officium, siue propter denunciationem, siue propter beneuolentiam aliquam, siue per commutationem, siue in munus & per largitionem, aut dum animum nostrum oblectamus, ab Imperatoria mea maiestate acceperit: ne quempiam qui honoretur, viginti annis minorem admittat. Quin omnes quicumque per easdem causas aut dignitatem aut officium accipiunt, maiores viginti annis sunt. Quando verò Imperatoria mea maiestas non propter talem causam, sed nulla causa interueniente honorauerit quempiam, aut officium donauerit, tametsi honoratus viginti annis minor fuerit, citra dubitationem tamen illi infertur. Reponatur igitur præsens hæc tabella inter chartas secretorum nostrorum, ad ostendam imperandi gubernandiq; Imperatoriæ meæ maiestatis rationem, vt hoc modo deinceps in omne futurum tempus efficaciam habeat. Debet autem in eius qui citra medium honoratur, tabula adijci: Infertur, non impediatur per edictum de ijs qui minores viginti annis honorantur, ab Imperatoria mea maiestate factum. Ac verò esto hoc signum eorum, qui (vt dictum est) citra causam mediam honoratur, tanquam Imperatoria mea maiestas hoc sciuerit. Mense Ianuario, indictione quinta, per Imperatorem.

2. De nuptijs amitæ & fratris filiæ cum filio fratris & patruo.

EX TATIUSSE semper celebrandi Imperatoris domini Alexij Comneni, ad suggestionem proedri illius & hetariarchi Bardæ Zeri, mense Martio, indictione decimaquinta edita, & ad illius temporis sanctiss. patriarcham dominum Nicolaum ac sanctam diuinamque synodum missa, quæ amitam & fratris filiam cum patruo & fratris filio, tametsi sexti gradus cognationem ex affinitate obtineat, citra impedimentum iungi statuit. Quam iussionem synodali subnotatione, quæ in memorati patriarchæ domini Nicolai codice reperitur, inserta legas.

3. De sponsalibus Nouella celebrandi Imperatoris domini Alexij Comneni, emissa mense Iulio indictionis septimæ anni [ab orbe condito] 6592.

SPONSALIVM nuptiarumque terminos vetusta superiorisque ætatis legislatio longè separauit: horumque interuallum magis quàm Myrorum & Phrygum, pro uerbium notum fecit. Verùm quæ sub felicis memoriæ patriarcha domino Iohanne Xiphilino synodi operâ confecta est subnotatio (cui etiam perpetuo inter Imperatores celebrandum dominum Nicephorum Botaniatem per auream bullæ scripturam auctoritatem largitum esse compertum est) quæ multum inter se distabant, in vnum contraxisse cernitur. Qua ratione quod synodica decisio de nuptijs promulgat, hoc ille disertis verbis de sponsalibus censet, duobus fratribus duos patruels sponsare non permittens. Atq; promiscua quidem plebs indiscriminatim rem aggrediens, & se in synodalis statuti sensum mergere profus nequens, sine ratione quidnam sponsalia essent fingeat, neque quo pacto cautius firmarentur, exacte constituere valebat. Interdum etiam mentis suæ inconsiderantiam aduersus absolutam ecclesiæ normam venditabat. Verùm Imperatoriæ nostræ maiestatis pietas peritius considerationem auspicata, vbi apparentem contrarietatem rectè dijudicasset, per præsentem legislationem, optimam adinuenit consonantiam. Posteaquam enim vetus lex sponsalia in sola contrahentium voluntate constituit, nihilq; amplius quàm de consensu, instrumentis, atque sponsalitijs arthris elaborat: nobis autem vitæ negotia ad longè ornatius magisque sacrum diuina gratia deueniunt incrementum, atque hinc non nuptiæ solùm, verum etiam sponsalia peragendam sacram benedictionem sibi coniunctam habent: ac certum tempus primæ coniugum coniunctioni per recentiorum sapientissimi Imperatoris domini Leonis sanctionem est promulgatum (in maribus nempe, annus ætatis decimusquintus, in feminis decimustertius: quod profectò tempus ad perfectam coniugum cohabitationem vetus lex sufficiens esse iussit) necessarium esse potentia nostra iudicauit, vt per præsens oraculum firmiter definiat, propriè illa esse sponsalia, & reuera secundum exactam synodalis normæ considerationem cum nuptijs æquipollere, quæcunq; tæpus quod

Imperatoris D. Leonis sanctio determinavit, integrum sibi habuerunt, & sacra benedictio consecuta est: atque in illis synodalis decisionis obseruationem valere debere. Si namque contrahentium alteram partem morte fortè aliòve fortunæ casu, aut sententiæ mutatione recedere, ad aliudque vitæ consortium transferri contingat: non exiguus hic absurditatis tractus existet, si præambulæ nuptiarum preces in sponsalibus peractæ, tanquam vanum aliquid & temerè accumulatum reputentur, & indiscriminatim ea res intelligatur, quasi si Deus per sponsalia inter coniungendas personas introductus non esset. Hoc autem commemoratus celebris Imperator rectè sequutus, sancti vniuersalisque sexti Concilij canonem, qui sponsam, dum sponsus adhuc in viuis est, cum alio in matrimonio consuetudinem coire vetuit, adulterium rem manifestè statuens: cum aperta veteris legis contrarietate pulchrè conciliauit. Quoniam post benedictionem sponsis factam, separatio ea secundum eius vocem iustorum sponsaliorum est solutio. Quòd si sponsalia quædam secundum multorum consuetudinem congruenter iam contracta fuerint, & instrumenta confecta sint, nondum autem statutum tempus, quo Christianis debita benedictio fieri consuevit, aduenerit, neque solennes super desponsatis preces per sacerdotem pronuntiatæ fuerint: hæc sponsalia quantum ad exactam ecclesiæ dissertationem, neque esse, neque dici iusta possunt: neque verò aduersus hæc synodalis subnotatio efficaciam habet: sed tanquam hominum placita simpliciter per stipulationes confirmata, auctoritatem ferunt, vetusque legislatio in illis firmitate obrinet. Hoc enim pacto cum vetusta lex, quæ antea de sponsalibus promulgata est, integra conseruabitur: tum synodi iudicium secundum hæc [positam] obseruationem & intellectum, & interpretatum, intactum atque intentatum, custodietur. Quandoquidè verò hæc ita sunt explicata, & hæc vera sponsalia designata sunt, quæ cum sacra benedictione, statutoque tempore peracta esse noscuntur: quæ verò secundum antiquiorem legislationem fiunt, velut hominum placita stipulationibus constabilita vim habere, atque soli prisca legi, quæ certas personas ad seiunctam sponsam ingredi prohibitas recensuit, in his valere concessum est: quiddam cum conueniente Christianis honestate coniunctum, præsentis oraculo nunc etiam addi oportet. Quia enim non secundum exactam conuenientemque rationem veteris nouæque legislationis decreta peragebantur, sed promiscuum vulgus antiquiori legum auctoritati adhaerescens, post septennale tempus citra dilationem sponsalia celebrabat, ac pro arbitrio quisque ad desponsatas ingrediebatur, continua consuetudine atque libertate congressus ad colloquia amoris flammam accendens: sacratiore autem pars Nouellam Imperatoris iussionem sequuta, inter sponsalia & nuptias distinctionem ponebat, primum preces sponsalicias, ac deinde matrimoniales coniungendas accinens: atque coniunctim simul & eodem tempore, quâdo interea vel minimum quiddam incideret, istæ perficiebantur, & sponsalia nuptiarumque vno spatio peragebantur: hoc tamen sine disquisitione fiat, nostra pietas corrigens per præsentem generalem iussionem sancit, vt qui ad annum contrahentium septimum, & deinceps vsque ad decimum quartum aut duodecimum velut imaginarij sponsaliorum contractus sunt, legitimorum firmorumque sponsaliorum vicem non obtineant: sed tanquam confirmata stipulationes habeantur, atque secundum aliorum contractuum naturam operentur. Et ad huc quidem modum apud omnes subditos nostros illa obtineant: vt tamen interim vetus lex, quæ de sponsalibus promulgata est in personas ad seiunctam sponsam ingredi prohibitas plenam efficaciam habere debeat: idque quòd is status quem in Christianorum repub. vigete conuenit, augmentum accipiat. Nam tametsi ea res secundum exactam rationem perfecta sponsalia non sint: attamen quia quod agitur, sponsaliorum propositum habere videtur, atque inde nuptiarum fundamentum iaci incipit: magna profecto ratio est, quamobrem à lege prohibita personarum iterum impediatur, adeoque nemo impudenter procarari presumat, vt in vxorem assumere audeat, quam vetus lex sponsam alicuius factam, diremptis sponsalibus in alterius manum conuenire non sinebat. Verum tamen vbi id tempus aduenerit, quod sponsalibus simul & nuptijs conuenire iudicauimus, (vbi nempe femina duodecimum annum, masculus verò decimum quartum excesserit) tunc in primis sponsalia decantandis sacris precibus, illorumque solennibus (arrha videlicet, gratoque desponsatis osculo) obseruandis perficiantur: atque deinde exiguo longio-

reue tempore, quomodo contrahentibus visum fuerit, intermisso, citra recusationem legitimæ etiam nuptiæ procedant: non autem multum distinctæ res simul vno die, & sæpe vna hora effectum sortiantur. Taliter enim ordine in nuptijs procedente, cum lex vetus, quæ prohibitarum personarum catalogum fecit, illis non permittens ad seiunctam cognatæ personæ sponsam ingredi, obseruabitur: tum sapientissimi Imperatoris Nouella iussio decore in omnibus & valere & in repub. obtinere conspicietur, quin & contrahentes personæ ab intempestiuus & indecoris congressibus coercitæ, castam vitam ducent, oportuno tempore, quando sponsalia nuptiasque ipsi perfici conueniet, cum sacra inuocatione inuicem congressuræ. Quòd si quis contra atque præsentis potentia nostræ constitutione prohibitum est, sponsalia cõficere præsumpserit, neque hæc generaliter & aduersus omnes promulgata, quæ in posterum obtinere debent, ab ipsis Calendis incuntis mensis Iulij instantis 7. indictionis, anni 6592. sequi visus fuerit, & ante legitimum tempus sacramque benedictionem arrhas pacisci fuerit ausus, aut etiã in mutuum conspectum contrahentibus personis conuenire, atque inter se promiscua omnia habere permiserit: tabellio qui arrhabonicum contractum conscripserit, à sua statione remouebitur: qui verò ante tempus sponsalia cõfecerint, humane diuinæque iræ se obnoxios reddent. Fiscus namque propter præsentis iussionis contemptum per rerum domesticarum secretarium positam ex stipulatione in instrumentis pœnam ab ipsorum singulis integram exiget. Credimus verò etiam ipsum Deum aduersus hos insurrectorum, quòd inter iuuenes nequitiam palam & destinate introducere non erubuerint. Etenim si vetus lex irrita facta est, & perfecta sponsalia cõfici nequeunt: verum recentioris legislationis præscriptum ad effectum deducere contrahentes recusant: quid aliud faciunt, quàm homines sibi mutuo secundum legem non obstrictos, contra legem inter se corrumpi sinunt, iuuenumque animis lasciuos amores per pollutam conuersationem ingenerant?

4. De solutione sponsalium.

Mense Martio, indictione decima quinta, an. 6600. suggestio Curopalata & magni Drungarij Viglae D. lo. Thracensis, ex qua declaratio facta est Imperatoris D. Alexij Comneni, præcedentem ipsius Nouellam de nuptijs confirmans, ac statuens ne dissolui possint sponsalia quæ sacra benedictione munita sunt.

D O M I N E mi sancte, cum quidam nuptiarum repromissiones liberorum suorum nomine contraxissent, deinde displicerent conuenta, & sponsaliorum contractum rescindere conarentur, cumque supplicassent sanctæ tuæ maiestati, & ad forum hippodromi remissi, in eo insisterent vt pœnæ instrumentum sponsaliorum comprehensæ præstarentur, & sponsalia dirimerentur. Cum autem alij contradicerent, oportere hæc indissoluta manere, non, vt antea, datione pœnæ dissolui, & Nouellam tuam imperij constitutionem de sponsalibus ante aliquod tempus emissam in auxilium suum allegarent: quæ à veteribus legibus recedens, fecit ne aliter perficerentur sponsalia, quam si mas decimum quartum ætatis annum excessisset, femina autem duodecimum, solita precatione in sponsalibus facienda, cum alijs solennibus obseruationibus, nimirum arrhabone & osculo: vt in clyto Imperatori D. Leoni philosopho constitutum est: & breui temporis spatio, vel etiam maiusculo, vt ijs qui contrahunt placuerit, nuptias differri, non eadem die vel hora concurrere: Diuisum est iudicium in diuersas sententias: sunt enim qui censeant præstandas esse pœnas, & sponsalia solui debere: allegantes, si id non procedat, nullam inter nuptias & sponsalia, fore differentiam, si quidem nuptiarum prærogatiua sponsalia ornentur. Præsertim cum arrhabonis ea sit natura (quemadmodum lex ait) vt si is qui dedit non impleat ea de quibus conuenit, amittat datum: sin autem is qui accepit, reddat in duplum. Alij è contrario indissoluta manere sponsalia putant: dicentes non esse consentaneum, vt quæ post liberorum perfectam ætatem simul parentibus placuerunt, eorum consensu & sacris precibus obsignata, datione pœnæ rescindantur. hoc enim conueniens esse, & accidere quando nudum vinculum procefferit, aut etiam sponsalia post septimum annum initiata fuerint iuxta veterem ritum, quæ nec sponsalia esse tuæ maiestatis lex demonstrat. Sic igitur diuisis iudicium sententijs, tuæ maiestati vilis seruus eius refero, quarens vti sententia

sentia adijcere se oporteat. Vtraque enim pars probabilia proferre videtur. Et per venerandum rescriptum dari mihi postulo interpretationem quæ dilucidè pureque dubitationem soluat. Legis enim vigorem obtinebit in posterum: & oportet certam puramque esse sententiam, ne postea amplius in controuersiam reuocetur. Et interrogationem quidem meam sancta tua maiestas æqui bonique consulat. Ego verò audacter etiam de tempore refero. Vilis enim seruus tuus arbitror iustum non esse vt eodem tempore sponsalia & nuptiæ definiantur: sed paruam aliquam prerogatiuam vel in tempore habeant nuptiæ, & a sponsalibus differant, quæ in eo nuptiis sint inferiores. Etenim hoc valde profuturum spero Reipublicæ. Nam parentes amore quo in liberos affecti sunt victi, & quam primùm iis prouidere festinantes, & securitatem adipisci, temporis angustiis impediti, molestè & grauiter ferunt. Sunt autem qui & ex contemptu mentiuntur annos, amore liberorum ad perueria impulsu, quod si sublatum fuerit, & diminuatursponsaliorum tempus, tum & quæ ex contemptu vœcordia parentum sanabitur, & quæ ex hac contingere suspicamur mala mendacium & peritium, conuenienter reprimuntur. Et sanctum Imperium tuum gloriæ, magnificentiæ & honoris fructum ineffabilem percipiet & assiduas intensasque preces, quandoquidem subditis conducibilia, vtilia & salutaria semper procurat.

Si imperium nihil aliud est quàm legitima præfectura: leges autem Rempublicam tuentur indemnem, procul expellentes & eiicientes ea quæ ciuili administrationi officiant: regibus autem permilla est legis ferenda potestas: opus sanè regum ad communem republ. vtilitatem, legum interpretationem ab iis qui rerum potiuntur fieri, & earum quæ deficiunt, ad implementum solidi, & ad earum quæ obscuræ sunt diiudicationem, quas vel ipsi fanciuerunt, vel antè latas offenderunt, ab his exponi.

His conuenienter cum nostra maiestas Iulio mense præcedentis sextæ indictionis anno 692. legē fecisset, & nouella constitutione D. Leonis philosophi & Imperatoris fundaretur, definiente vt prima contrahentium cōuentio sacra benedictione initiaretur, ipsa videlicet sponsalia, & tempus certum, quod vtique & ad nuptialem cōiunctionem sufficere lex antiqua statuit: instituit ea esse propriè sponsalia, & verè nuptiarum potestatem habere, quæ & tempus Leonis Nouella definitum integrum habent, & subsequenter sacram benedictionem nouerunt: & in his sponsalibus synodalis decisionis obseruationem in nuptiis obtinere, quemadmodum & quæ tempore beati patriarchæ domini Ioannis Xiphilini ex synodali consultatione emissa declarauit annotatio. Cui & inter principes inelytus D. Nicephorus Botaniata robur inuenitur tribuisse. Diserte namque pronunciat, duos fratres non adfiscere sibi duas conlobrimas per spōsaliorum conciliationem, neque etiam coniungi vetitis personis synodica decisione huiusmodi sponsalia contrahere licere. Quin potiùs etsi personæ huiusmodi sponsalia contraxerint, quæ alterius fortè partium morte dissoluta sint, superstes alia sponsalia prohibebitur cōtrahere cum ea persona cum qua, si nuptiarum societas ei processisset cum defuncta persona, contractum inire non possēt. Et secundum ea quæ in hac ab imperiali nostro culmine de his præscripta sunt, gubernari constituit eos qui nostræ orthodoxæ & Christianæ reipub. sunt subiecti, neque omnino sponsalia initiari vnquam, aut actum propriè sponsaliorum nomen sortiri, nisi in iis sacra peragatur benedictio, & nuptiis præstitutum tempus habeant. Etenim quæ aliter factæ fuerint, non sponsalia propriè, sed hominum placita per stipulationem confirmata censeri, & tanquam talia effectum sortiri, veteremque legislationem in his vim suam obtinere. Et hæc quidem ab imperio meo accuratè tunc constituta sunt. Carterum quia nihil de eo quod magnificè suggestisti edictum est, quæ dictæ Nouellæ constitutioni desunt, nostra adicit potentia, & definit, talia sponsalia quæ propriè sponsalia sunt immota manere & inconculsa, ac insolubilia, vt pote Deo inter eos qui cōiunguntur interueniente, & primam vitæ conciliationem confirmante corroborateque, per sacrarum precum recitationē. Nunquā verò ipsa pœnarū resoluuntur dationibus. Neque enim hæc ex hoc tempore contrahentium instrumentis adscribentur. Nam quando solis pœnis corroborabantur, & ea adscribebantur, datione etiā earū in firmabantur

dissoluebanturque; nunc autē cū Deus disuncta cōiungēs, sponsalia roborat & constabit, in dissolubilia profus remanebunt, quin facimus vt horū solutio, perfecti matrimonij esse cēteatur. perfecti. n. matrimonij dissolutionē facere videbuntur qui hæc sponsalia dirimere conabuntur. Sic igitur probabiliter & cognatæ personæ, prohibita cū sponsa vel sponsa sorore nuptias aut sponsalia primas cōuentium cōuentiones contrahere, ab huiusmodi contractibus arcebuntur. Si quidem nuptiæ iuxta tempus antiquis & recentioribus legibus nostris; Nouella constitutione præstitutum seruabuntur cum solitis his obseruationibus. Nec licebit cuiquam eorum qui in reipublica nostra degunt, præter ea quæ præsentis maiestatis nostræ constitutione verita sunt peragere quidquam, nisi Imperator (vt sæpe accidit) sponsalia, & ex sacra benedictione conciliationem intra definitos annos per dispensationem quandam sponsis permiserit. Licet enim quibus a Deo rerum humanarum dispensatio commissa est, supra leges dispensare: vt philosophorum summus & veteres legislationes dicunt. Licet igitur principibus, quādo voluerint, in angustum cogere & contrahere per dispensationem & vtraque sponsalia, nimirum quæ secundum antiquam legem præscribuntur fieri non minoris ætatis quam annorum septem, quæ & imperfecta sponsalia cēsentur: & ea quæ iuxta Imperatoris D. Leonis philosophi summi legem cum sacrarum precum recitatione celebrantur, & perfecta sponsalia existunt, vt pote cum nuptiis concurrens tempus habentia: & cōiunctionem sponsorum quæ per sacram benedictionem fit, nimirum perfectas nuptias intra præstitutos ipsi annos circumscribere, ante hanc lata constitutione ab Imperatore philosopho summo. Nam vt & sponsalia & ex sacra benedictione cōiunctionem sponsis intra præstitutos annos princeps decerneret, ab eo cōstitutū est. Quod si sponsalia non sint perfecta quæ per preces in ipsis arrhis sponsalitijs confirmationem nō acceperint, neque definitum nuptijs tempus consentaneum acquisierint, qui sponsis cōuentionem ex sacra nuptiarum benedictione decreto suo permittit, puberibus hanc & impuberibus sponsis omnino decernere. Et hæc quidem ab Imperatoribus per dispensationem quandam efficiuntur.

Non permittent tamen naturalem concubitu, sed ab eo repellent tam eos qui per sponsalium sacram precationem initiandi sunt, quàm qui per diuinum carmen nuptialium precum cōiunctionem suscipiunt, intra annos declaratis sponsalibus & nuptijs præstitutos, & tam iuxta leges antiquas quam Nouellas philosophi regis cōstitutiones. Tunc enim naturalis coitus his concedetur, quando & ab initio lege definitum est: nimirum mare decimum quartum annum excedente, & scemina duodecimum. Donec autem vel ambo vel alter eorum definitum annorum spacium percurrerit, eis non dabitur cōiunctionis naturalis potestas, illo a parentibus exigendo, ne circa huius rei custodiam negligēt & segniter se gerant: ne præter decorum & ab initio definitum naturali coitui tempus ad se inuicem conueniant. Si cum per eorum incuriam hoc perpetratum fuerit, tam qui perpetraverit quàm parentes eius subijcientur pœnis legitimis eorum qui virginem intra præstituta nuptijs tempora corruperunt. Sed & si cū princeps per dispensationem aliquam tempus sponsaliorum vel nuptiarum præciderit, contigerit ante benedictionem nuptiarum & coronarum, post sponsalia sacris precibus initiata, sponsos morte separari, superstes persona contrahere nuptias prohibebitur, cū quibus cōtrahere prohibetur iam dicta synodali consultatione. Non erit enim superstitibus permillum ad huiusmodi personas ingredi, quod tempus perfectorum sponsaliorum non inuenitur concurrens. Nam quæ per Imperatoriam dispensationem peraguntur, id ipsum dispensationem pro tempore ferunt auxiliantem. Leges enim, vt sæpe dictum est, legem condere & dispensare Imperatoribus permiserunt. Nam etsi in imperfecta ætate sponsalia & nuptiæ fiant, cum talibus certè personis contrahere prohibebuntur, cum quibus contrahere perfectæ nuptiæ & perfecta sacris initiata sponsalia non sinunt. Et hæc obtinebunt etiam in his quasi perfectæ æstimentur contrahanturque, quæ & in perfectis nuptijs obtinent quæ sine principis dispensatione fiunt. Cōstitutione igitur antè promulgata Iunio mense 7. indict. anni 692. iuxta omnia quæ ita disposita sunt inuolabiliter obtinente, nullo enim modo per præsentē constitutionem mutilata est, quin potius repletur & ad integritatem reducitur.

Quæ verò nunc per præsentem & in perpetuum valituram constitutionem nostra definiit serenitas, omnibus omnino manifesta quàm primùm fieri curato illustrissime Cuiuspalata, & magne Drungarie Vigla: vt nemo eorum qui sub ditione nostra sunt, ignoret ea quæ pro ipsorum vtilitate à nobis sancita & constituta sunt. Nam omnem Christianissimam multitudinem præsentem constitutione frui volumus, ne quis ex omnibus ignorantiam huius constituti iuris vnquam prætendat: cui debes auxilio esse in omnibus iudiciis, & omnibus quæ nostri imperij sunt prouinciis, & apud omnium ecclesiarum quæ in iis sunt præfules, eosque qui obseruantur ab omni Christiana ciuilitate. Actum Martio mense præsentis 15. indictionis anni 6600. Excepto eo quoddam sponsalia sacra precatone initiata debeant indissolubilia manere, non omnino tamen nuptiæ posthac indissolubiles seruabuntur. Sed quibus ex causis hæ solutionem admittunt, iisdem & sponsalia dissoluentur. Mense Martio indict. 15. rubris literis.

3. De chartophylace.

Imperium meum, quod ecclesiasticæ honestatis maximam curam gerit, & bonum quidem ordinem cum in omni ciuili ratione quærit, tum autem multò magis in rebus diuinis eum versari studet, quæ vniciueque gradui ecclesiastico sunt ab initio tributa priuilegia, & eam quæ in his hucusque obtinuit constitutionem, deinceps quoque esse immutabilem, & perseverare vult, & censet, sanctissime Domine: vt pote quæ per tot annos suscepta, & in vsu ciuili longo tempore versata, & ab alio in aliud immutabilibus hucusque transmissionibus vindicata ac confirmata sit. Sed quoniam Imperatoria mea sublimitas didicit, nonnullos antistites contentione quadam & gloriæ studio incitatos velle chartophylacis priuilegium minuire, & canones in medium adducere, per eos contendere illum ante antistites federe non oportere, quando aliquo vsu exigente oportet eos conuenire, & considerare ante excessum ad tuam sanctitatem: non ferendum regiæ maiestati visum est, vt res quæ tanto tempore approbata est & à prioribus patriarchis, & ab aliis antistitibus, sed & ab iis qui nunc ob rem non honestam contendunt, longissimi temporis silentio nunc obiter aboleretur, & tanquam neglectum quidpiam conuelleretur. Hanc ergo rem decernit esse valde rationi consentaneam & iustam. Si enim contravellent antistites immobilia non mouere, nec ea quæ iis qui prius fuerunt patribus placere, sed & quæ iis ipsis longo silentio, & hucusque patientia, probata fuere, rursus in certamen non deducere, rectè se haberet, & eis magna gratia haberetur, quod pugnandi studio abiecto, pacem & quietem protulissent. Si autem etiam adhuc nonnulli, verba canonis vsurpantes (à sententia enim longè absunt) voluntatem suam confirmate conantur, & non rectè ordinem ad id quod est inordinatum transferunt: permittit quidem Imperatoria mea serenitas canonis interpretari & declarare contextum, qui facile comprehendi potest, & pulchrè discerni iis qui exactè penetrant, & canonicum sensum attingunt. Hoc autem vtique ipsum in antistitibus increpat, quod cum canonem scirent, & eius verba perfectè intelligerent, suam ipsorum conscientiam præter rationem conculcarint, & dum disturbaretur canon, tolerarint, & in anterioribus chartophylacibus inferiorem sedem elegerint. Et his mercedem contempionis sacrorum canonum, dat expulsiōem ad proprias ecclesias: canonem ecclesiasticum hic subsequens, & canonum contempionibus sacros illos canones in subsidium opponens. Neque enim pontifices occidentaliū, præfules qui longo tempore sibi creditorum ouilium curam non gesserunt, nec vt oportebat iis præfuerunt, dicere possunt, hostium rabiem quæ per orientem grassata est, impedimento fuisse, indeque rationalium ouium episcopatu esse spoliatos. Et quod ita quiddam à meo imperio dispositum est, iudicium ipsius rei gesta reliquit. Quoniam autem & illud ad aures ipsius perlatum est, aliquos ex ecclesiæ clero in ferendis suffragiis præteriri, usque præferri nonnullos inferiores fortè & ætate & statu vitæ meliore, & qui non multum pro ecclesia laborarunt: ea res nequaquam visa est sacra antistitum synodo digna. Vnde religiosè simul & regiè mandat ne ludatur in non iudicis, neque affectui indulgeatur in diuinis, (vbi enim anima est id quod periclitatur, cuius alterius cura gerenda est?) illi autem præferantur aliis, & in suffragiis honorem ferant, quos cum doctrina vitæ ornat inculpata: aut deficiente fortè doctrina, diuturnum tempus, & multus circa ecclesiam labor, defectum implent. Sic enim & suf-

fragiis rectè iudicent, nec in suæ animæ condemnatione arguantur, Deo sententiam ferentes.

6. De doctoribus.

Nota ex hoc præsentem canone, potestatem docendi populum solis episcopis datam esse: & magne ecclesiæ doctores patriarchæ iure docere. Hoc autem etiam ostenditur ex Nouella illustris Imperatoris domini Alexij Comneni, quæ describit & quomodo & quina debent in ecclesijs eligi, & decernit omnibus doctoribus tam iis qui sunt extra ecclesiam, quam iis qui sunt intra, tres asperorum libras, & frumenti modios quinquaginta, & hæc aperte decidit. Sit autem & hic doctoribus honor tributus, vt iterum in propriis ecclesijs, propter quas secesserunt, statim post officiales proximi patriarchæ affideant, tanquam eius personam representantes. Audimus enim eum qui pontificis locum tenet, maximum gerere honorem: & nemo poterit ad hoc contradicere. Qui autem & verbo & opere digni sunt quorum ratio habeatur, ad doctrinæ ministerium introducantur, & per docendi munera ad officia prouocantur. Propterea enim, mortuo qui erat eo tempore patriarcha, nec ipsi docere possunt.

7. De electis ad orientales ecclesias.

Ege iussione quæ mense Nouem. secunda indictione emissa est, illustris imperatoris domini Alexij Comneni, decernentem, eos qui in orientales ecclesias electi sunt, & iterum suas habere præposituras & adelphata, & officia. Didicit Imperium meum sanctissime domine & vniuersalis patriarcha quod cum in Dei ecclesia electiones procedant, quidam eorum qui electi sunt in monasteriis prioratum tenentes & administrationem habentes, vel alia etiam ministeria exercentes, & omnino monachi existentes, alij autem in magna Dei ecclesia, & aliis ex officiis, & aliis quibusdam ministeriis, ea quæ victui sufficiunt, possidentes, agrè ferunt pontificale iugum subire, & illis ecclesijs præesse in quas renunciati sunt: vt ritum, quum eiusmodi ecclesiæ in orientis partibus sitæ sint, eis necessaria desint, vt pote cum ecclesiæ in quibus electi sunt, redditum non ferant, & sint ipsis omnino inaccessible: priuentur autem & ipsi, eo quod illarum regionem suscipiant, præfecturis & æconomis quæ sibi adiunt, & aliis muneribus & iis quæ simpliciter dicuntur adelphata, & officiis, & quibusdam alijs ministeriis. Meum itaque statuit Imperium, ea quæ ad ipsos pertinent, dispensatiua quadam ratione disponens: ne quis propterea pontificale iugum subire recuset. ij enim omnes rursus fruuntur ijs quæ sibi adsunt præfecturis, & æconomis, & alijs ministerijs, ac muneribus, & officiis, & quæ illis adsunt adelphatis: & doctrinæ rationem subeuntes, à se suscepto ordine perfectuo, illorum quoque redditus liberè percipiunt, donec remissionem acceperint, & ab ea quæ nunc est cleri calamitosa sorte, ad meliorem cleri successum eis attributarum ecclesiarum, quæ ab eis, vt dixi, adiri non possunt, vt quæ ab infestissimis teneantur hostibus, peruenierint. Sed hæc quæ à meo imperio constituta sunt, locum non habebunt in officiis vel gradibus sacerdotum, diaconorum & ceterorum cleri magnæ Dei ecclesiæ. Pone ergo præsentem constitutionem in codicibus chartophylacis, seu tabularij magnæ ecclesiæ.

8. De erigendis episcopatibus in metropoles.

Interim autem scire debes in mense Maio, decima indictione, anno 6565. exisse edictum ab illustri Imperatore domino Alexio Comneno, continens, cum metropoli Basilei, & metropoli Madytana viduæ essent, & antistitum electionem fieri oporteret, exurrexisse Heracleum & Ancyratum metropolitanum, & dixisse non debere eas ecclesias, etiam si metropolium dignitate honoratæ sint, à magnæ ecclesiæ partibus antistitem suscipere, sed ab ipsis, eo quod Madytana quidem ecclesia sit Heracleæ episcopatus, Basilei autem ecclesia sit Ancyrani metropolitani episcopatus. Et cum vsi essent ij metropolitani duodecimo canone Chalcedonensis synodi, decernente, seruanda veræ metropoli iura quæ illi adsunt in honorata ecclesia, decretum fuit imperiale in præsentia tunc conuocata synodi consentientis vnique decernentis, licere Imperatori pontificalem thronum ecclesijs largiri, & episcopatus vel archiepiscopatus in metropoles erigere: eaque quæ ad electionem pertinent, & reliquam dispositi-

dispositionem prout ipse voluerit, describere: nec à canone impediri, qui statuit metropoli iura seruari quæ illi adfuerunt ab initio in honorato episcopatu. Et lege hoc edictum quod interpretatur, quomodo debeant seruari iura antiquæ metropolis, & non diuidendam esse vnâ prouinciam in duas. Nos enim eo quod sit prolixius, hic integrum non posuimus. Hoc ipsum autem edictum post decretum quod continet, debere ecclesias quæ sunt honoratæ, iussu Imperiali à throno Constantinopolitano præfulum electionem accipere, nec eos qui paulò ante erant, metropolitanos vllam in eis partem habere, hæc quoque expressè continet.

Quoniam autem rursus quoque antistites Chalcedonensis synodi canonem adducunt, eos qui iussu Imper. altiore throno digni habitus sunt, dicebant præter canones honorem perfectiorem consequi & rationis expertes eorum appetitiones coerceri volebant, & canonicam auctoritatem afferebant: imperium meum, & imperialis potestas, quod ei à diuinis canonibus datum est privilegium, neglectui haberi non finens, & antistitem ob honoris prouocationem supplicationis, vt nō canonicas neque legitimas, appellationes euentum accipere nolēs, statuit episcopatum non aliter in sublimiorem thronum erigendum, archiepiscopatus scilicet, vel metropolitæ quam si Imperator illius temporis, proprio motu impulsus, gratia humana non intercedente indecora, voluerit illam quæ est superior ac eminentior, dignitatem ei præbere, vel propter ciuitatis honorem, vel propter eius fidem in sanctam ecclesiam, vel eius qui illi præest virtutem honorans, & ex eo sua sponte incitatus ad largiendum honorem. Ac ei quidem qui propter humanam affectionem, & mores non laudatos, ordinem sublimem largitur, diuinorum canonum metus incurritur. In quos nescipe Imper. incidat, permittit & sanctissimo eius temporis patriarchæ, ne aliter à quouis allatam de cuiuscumque ecclesiæ primatu chartam confirmet, nec eius præfulem inter archiepiscopos vel metropolitanos recipiat, quam postquam de eare ad Imperialem potestatem retulerit, & quid sacris caurum sit canonibus docuerit, intellexerit quod Imperator, proprio motu, iusta de causa ecclesiæ hunc honorem largitus est. Tunc enim & eam admittet & in eorum qui sub se sunt antistitem numerum illum cooptabit qui præstantiorem honorem ab Imperatore fortitus fuerit.

9. De testibus, & benedictione matrimonij seruorum.

Lege etiam Nouellam Imperatoris domini Alexij Comneni, quæ edita est de non admittendis testibus qui contra opponuntur, quando testes adducuntur ab eo qui ad libertatem proclamat: & de eo quod liberi serui non fiant qui sacram benedictionem acceperint, quæ his verbis hæc persequitur: *Dico hæc ad aures mei Imperij peruenierunt, sanctissime domine, quosdam eorum qui ad sanctum & magnum diuini verbi sapientiæ templum accedunt, ad libertatem proclamantes, & genus suum ad libertatis ostensionem allegantes: dicunt enim se ex liberis parentibus esse natos, Bulgatis fortè, vel aliquibus aliis, quos in seruitutem nostra cepit Respublica) ea quidem quæ dicunt demonstrare permitti: & postquam testes omni exceptione maiores, & in quos nulla cadit criminatio, adduxerint, ad alios eis testes opponendos eorum dominos procedere. Et sic eos qui proclamant, quum semper in iudiciis subsistere non possint, seruilis conditionis onere rursus opprimi. Et quando matrimoniales sunt seruorum conuentiones & coniunctiones in nostra republica, eas tamen sacram non sequi benedictionem, cauentibus dominis ne seruos inter se inuicem cum sacra benedictione coniungant, & ex eo ad libertatem perueniant. Eorum vtrumque conuenienti correctione opus habere censuit, & propterea hanc constitutionem magna cum cautione & obseruatione edidit, per quam statuitur de iis qui ad libertatem proclamant seruis, ne ij qui contra adducuntur testes, vim vllam locumve habeant, in quocumque seu civili seu ecclesiastico iudicio: sed ij soli qui proclamant, legitimas probationes afferant: & si ij quidem testibus abundant qui iure sunt recipiendi, neque calumnia inducti, testi iure iurando iudicium soluatur. Sed non aliorum etiam testium aduersus hæc productiones eorum dominis permittantur: ne magna aduersariorum inæqualitas sit inferioribus damni causa: sed quemadmodum in iis qui idem tributum soluunt, lex beatissimi domini Basilij potentibus ad-*

uersus pauperes contrarias productiones non permittit: sic & hic dominis aduersus seruos vis contrariæ productionis extincta erit: & sola apud eos valebit aduersus testes illata criminatio, contraria productione non omnino iis exclusa qui ad libertatem proclamant, quando ij qui trahunt in seruitutem, eos aduersus illos qui iure sunt liberi produxerint. Inferioribus enim & imbecillis præfens constitutio gratificatur, & quod eos iuuet subministrat: non autem pro maioribus & potentioribus editur. Adicit autem, & benedictiones non solum in liberis, sed etiã seruis valere. Et nuptias non alioqui legitimas & Christiana institutione dignas esse & existimari, nisi etiam benedictio eos qui coniunguntur obliget. Absurdum enim esset, cum vna in omnibus Christiana fides valeat, & vnus sit in confesso baptismus, per quem ad Dominum deducti sumus, & eadem salus à nobis omnibus speretur: nonnullis hanc obortam esse suspicionem, quod serui sint boni minus participes, & liberi quidem matrimonio inuicem coniungantur prius oratione colligati: serui autem à tali bono excidant, & Deum non assumant in congressus benedictione: vel metuant, si eum assumpserint, ne herus in dominio iniuria afficiatur, illorum seruitio priuatus. Si hoc autem locum habuerit, sanctum quoque baptismum timere oportet, ne serui à dominis alienentur: sed etiam immaculorum mysterium assumptionem, ne per eam ab illis quoque alienentur, quo fiet vt in seruis intereat magnum & venerabile diuinæ fidei nomen: & non solum hominum, sed etiam diaboli serui fiant homines. Eorum autem domini in periculū quoque venient, ne dum ministerio hominum priuari formidant, à Dei gloria seipos abalienare sustineant. Sed neque hoc est rationi consentaneum, & sacra benedictione in seruis quoque valere, æquum, & Christiana institutione dignum est. Verum enim uero fortuna nouit in hominibus diuersa esse dominium & seruitutem. Et quæ nostra accepit respublica, ea in ijs quoque valere oportet. Vnus autem dominus omnium, vna fides, vnum baptismus, & quod ad fidem quidem attinet, dominij, & seruitutis differentiam non cognouimus. Omnes enim sumus ex æquo serui eius qui nos suo diuino & viuifico sanguine redemit. Et quoniam hæc sic rectè & vtiliter constituta sunt, oportet magnam tuam sanctitatem hæc omnia in omnibus ecclesiis manifesta reddere: vt qui eis præfunt, ea quæ ad libertatem pertinet, sic examinantes, contrarias testium productiones aduersus seruos dominis nō permittant, & omnibus in suis prouinciis manifestum efficiant, eos qui non cum sacra benedictione seruos inuicem coniungunt, non Deo gratum inter eos matrimonium constituere, sed fornicatorium coitum & stuprum confirmare. Quos enim non coniungit Deus per sacram benedictionem assumptus, hi omnes ad peccatum conueniunt: & sicubi hoc ab aliquo, quicumque is sit, factum renunciatum fuerit, sciant domini, se non solum iræ diuinæ fore obnoxios, sed à seruis quoque abalienatum iri, eis abductis in libertatē. Cum eis. n. liceat seruos suos iure inuicem coniungere, & integrum in eos habere dominium, nisi hoc fecerint, iure omnino ab eorum dominio excident. Præfens autem constitutio non solum debet in ecclesiis quæ vbiq; sunt promulgari, sed in omni etiam civili foro deponi, tradi autem etiã iis qui in prouincijs magistratus gerunt. Quoniam autem in personis seruilium fortunam habentibus nuptiæ prius factæ sunt, & nuptiæ conuenienter iniquæ quæ hucusque inualuit consuetudini processerunt: oportet in iis quoque sacram benedictionem fieri, vt per eam, etiam si tardè fiat, id quod est colendum ac venerandum, habeant: superioribus obseruationibus etiam in hoc coniugio obtinentibus.

10. De oblationibus & alijs ecclesiasticis iuribus.

Quia autem de oblationibus & alijs ecclesiasticis iuribus emissa est constitutio illius inclyti Imper. D. Alexij Comneni, ad suggestionem quorundam diaconorum, qui curam patriarchalium monasteriorum susceperunt à patriarchali magnificentia, quæ subscriptionem habebat, Decembrem mensem quintæ indictionis: scito eam hæc ad verbum continere.

Obseruationem & correctionem animæ lapsuum constat habere sanctissimum ius temporis patriarcham tam in liberis monasteriis quam in traditis & donatis, & iis quæ ad administrationem vel dispensationem data sunt. Ius enim habet subeundi & correctandis

delicta animæ, & secularia & publica monasteria, & vt semel dicam, omnia quæ sunt sub eius regione, siue sint patriarchalia, siue Imper. & quæ sunt sui iuris. Et in propria quidem quæ superiores patriarchæ ad incrementum non elocabant, absque impedimento, quando volent, ingrediuntur, siue ipse per se, siue eius suasionem, quem ipse ex ecclesiasticis elegerit, & ea per scrutari, dignum esse statuerit. Libera autem & sui iuris monasteria, quando ad sanctissimum dominum meum & patriarcham delictum in monasterio factum peruenit, siue alioqui ex fama aliquorum vel etiam vnum audiuerit, tunc, vt dictum est, ingrediuntur, & perscrutabitur delicta animæ etiam si is qui dixit, nolit subire probandi periculum. Homo enim Christianus, quando aliquid factum audiuerit, debet hoc dicere communi patri & antistiti. fortasse enim non vult hoc subire periculum. & propter eiusmodi causam, delicta animæ in obseruata & in correctâ relinquere, est hoc valde absurdum, nullo quocumque scripto Imp. vel patriarchali hoc prohibente. Sed monasteria quidem debent non innouata conseruari in perscrutationibus eorum qui mittuntur, nullo inde sumptu dato. Tunc enim animæ delictorum correctio faciliè si Deus volet, fiet. In monasterijs autem non solum alia animæ delicta inquirunt, sed etiam an dissoluta sint vel dissoluantur, in parte vel in vniuersum, ab iis qui ea accipiunt. & si inueniet in iis aliquas fieri diminutiones, cogit eos qui ea detinent restituere, quemadmodum accipiunt, & secundum monasterij facultates. Sed in illis quidem qui propter inopiam non sufficiunt ad statum in quo ea accipiunt, quæ sunt quidem effecta meliora & aucta, cum rectè se habeant, non minuuntur, sed manebunt vt se habent. Qui autem ea detinent quæ sunt illis tradita, vt regimen & administrationem ad tempus suscipiant, & eis damnum afferunt, si nolint in eum quem acceperunt statum ea restituere, eis auferantur, nec ab iis quæ habent scriptis inueniuntur, eis dato conuenienti die præfinito. Interea autem dum penderet terminus, debent obseruari an ipsi eorum de in integrum restitutione operibus vacent, vt ostensum est. Tum enim etiam terminus seruabitur. Renuntiationes autem, quoniam præter canones dantur & accipiuntur, omnino cessabunt: & qui accipere vel dare inuentus fuerit, si est quidem monasterij præfectus, ex præfectura expellatur: si autem beneficiarius, à monasterio expelletur. Quæ autem ab iis qui ad tonsuram veniunt, si sunt offerentium spontanea voluntate oblationes, suscipiuntur, & describentur in breuiario monasterij, de iis quæ offeruntur etiam sanctissimo patriarchæ cognitione data: et si ij qui habent monasteria, documenta habeant de accipiendis renuntiationibus & oblationibus, & in lucri faciendis, hoc enim cessare nunc debet, & fieri quemadmodum dictum est superius. Sed etiam seruata oblationes non debent alienari prætextu documentorum. Porro autem non solum cura animarum monachorum, sed etiam ipsorum secularium, incumbit sanctissimo patriarchæ: & quando viderit aliquem secularium sitientem propriam salutem, quomodo continget prohiberi patriarcham, quominus in monasterio eum collocet ad salutem animæ eius qui accedit: citra vllum enim impedimentum, sanctissimo patriarchæ licebit collocare, quam charitatis, licet documenta habeant. Præterquam si iubet sanctissimus meus dominus fraternitatis vltim accipere secularium aliquem vel etiam monachum ex alio monasterio ab eo differente: ne det seculari vel externo monacho monachatum, & grauetur monasterium adolphato. si enim grauetur, omnino deerit monachis qui sunt intus & pro mercede fieri iudicium. Si autem accedit laicorum quispiam, qui est omnino inops & pauper, ad sanctissimum meum dominum, vel ex antistitibus, qui suos thronos perdidit, & sunt inopes, & voluerit statuere vt is victum capiat à ditiori aliquo monasterio, hoc rectè faciet, non supra facultates numeri eorum qui sunt ordinati, monachi enim, qui sunt intus, debent præferri cæteris omnibus ea quæ sunt sibi necessaria capienda.

ii. De foro clericorum, & de iudice per scriptum prohibito causam ad se transmissam discutere.

Si vero partitio inter aduersarios fuerit, & alterum mundani status esse appareat, alter in sacrum clerum allegetur: actor foro rei per omnia subiacebit, & vterque ad competens iudicium abibit: nisi si quando tribunal Imperatorium aliquis requirit. Tunc enim omni-

bus cessantibus Imperatoria maiestas litem diiudicabit, & decidet controuersiam. Verum huius aureæ bullæ segmentum, quod statuit, vt quicumque ad qualecumque tribunal trahuntur, si imperatorij tribunalis auditorium requirant, admittantur: irritum factum est ex posteriore iussione eiusdem Imperatoris domini Alexij Comneni, quæ euulgata est mense Maio, indictione 3. & statuit post proœmium in hæc verba, *prescribit* igitur omnibus vobis, qui iudicij præestis, Imperatoria mea maiestas, ne vnquam posthac vlli obtemperetis rescripto, quod iudicium quæpiam iudicium ad ipsum transmissum exercere prohibeat, tamen si cinnabari subsignatum sit, tamen si cereæ bullæ sigillum habeat, sed si quidem post libelli oblationem intra viginti cognitionis dies, qui in iudicium pertractus est, dimissionem Imperatoris nostræ maiestatis impetret, quæ alterum iudicem illi cui prius causa transmissa est, adiungat: in vnum conueniant constituti iudices, & legitimam decisionem controuersijs imponant. Si vero viginti dierum tempus decurrerit, ne alter iudex admittatur (quoniam hoc etiam legi videtur) neque verò prætextu, quod fortasse postmodum statui possit, vt causa ad Imperatoris maiestatis tribunal introducat, nullo modo, quo minus iudicium ferat, impediatur: sed transmissam sibi controuersiam ad legis præscripta exactè decidat: vt tamen litigator, si se iniuria affectum putet, à prouocatorio iudicio ne utique excludatur. Atque hoc omnes vos iudices cognoscentes, nitimini commissas vobis lites seruare, & legitimam illis finem imponere. Non vult enim Imperatoria mea maiestas, vt posteaquam ex iussione ipsius ad iudicem quempiam controuersia transmissa fuerit, per cuiusmodicumque posterius scriptum, quod controuersiam ad Imperatoriam meam maiestatem introduci mandet, cognitio impediatur: sed vt illa apud eundem iudicem, aut (vt superius dictum est) iudices, intra viginti cognitionis dies cum ipso datos, vsque ad finem, ita vt subtrahi non possit, procedat: ac post iudicium finitum ei qui fortasse iniuria se affectum putabit, facultas sit vt per prouocationem aliud tribunal imploret, aut potentis nostræ audientiam requirat.

MANVELIS COMNENI
siue Emanuelis.

i. De executoribus testamentorum.

Mense autem Martio, indict. 14. facta est Nouella sancti nostri Imperatoris domini Manuelis Comneni, quæ partim hæc statuit: cum his hoc etiã, ijs quæ antè scripta sunt sciendo coniungimus. Multi homines in extremis suis dispositionibus procuratores siue executores eorum quæ prescripserunt relinquunt, iisque Christo, dulci isto ac mundo salutari nomine, heredes scripto, rerum suarum dispensationem atque administrationem iniungunt. Hoc autem videntur facere, cum pauperibus substantias suas diuidi præcipiunt. Quum enim mendicans accipit, astat Christus, ac vnã cum illo manum porrigit. Quatenus namque, inquit, vni ex minimis hæc fratribus fecistis, mihi fecistis. Iubemus igitur vt quando huiusmodi procuratorie dispensationes, & in pijs causis distributiones, quæ ad animæ rectum ductum ac pupillorum, senum atque pauperum educationem & exhibitionem tendunt, proponuntur: in his iudiciorum protelationes, atque qui hinc existunt inanes temporum decursus, locum non habeant. Contingit enim hinc, vt defunctorum animæ damnum subeant, & communis omnium boni vtilitatisque causa late leges commutentur in contrarium. Tum neque iustum esse Imperatoria mea maiestas iudicat, vt qui ordo in reliquis iudicij obtinet, etiam in istiusmodi vsurpetur: sed vt talium specierum ambiguitates confestim soluantur: neque libellus detur, & cognitio in tres aut summum quatuor dies differatur: nulla iudiciaria dilacione introducenda, quid cuique iure competat, disquiratur: citra omnem dilacionem vtrique pars acceleratur: atque vt quid iuris se habere putet, proponat, exigatur: tumque demum per breue tempus, in mensem fortè vnum aut etiam alterum extendendum, res in controuersiam deducta, prout iudicij visum fuerit, conuenienter dirimatur: in sua sede ac soliditate firmiter maneant leges, quæ non mox à defuncti morte, sed post aliquot dierum decursum successores ipsius

ipsum in iudicium trahi statuunt: quemadmodum quæ huc pertinent, fufius in Basilicis tractata sunt. Si verò procurator ad dilationem vergere videatur, eaq; euertere do lo deprehendatur, nec quemadmodum testator præcepit, procrastinationes necesse faciat: a rerum defuncti procuratore ac dispensatione remoueat: eaque quibus Imp. statuerit iniungatur: aut si is fortè peregrè sit, præfectus vr̄bis vna cum sanctissimo ecclesiæ æconomio res illas procuret ac dispense: qui de his quæ in huiusmodi speciebus administrarunt, Imperatori, aut (si fortassis hic peregrè erit) sanctissimo patriarchæ rationem reddere debebunt. Non tamen prout Imperator iusserit, defuncti voluntas adimplebitur.

2. De ferijs.

Ceterum si quonâ die iudicia cessent, exacte discernere velis, lege adorandam illam diuinitus coronati, optimi ac sancti nostri Imperatoris, domini Manuëlis Comneni Nouellam, mense Martio, indictione 14. anno ab orbe condito 6674. emissam, atq; hæc post proœmium complectentem.

Sancimus igitur, vt illi dies feriati sint, quos in præfenti constitutione nominatim enumerabimus. Quorum alij omnino toti feriati sint, vt nullo modo vlla ipsorum parte constitui iudicium possit, extra quam si forte Imperator dispensationis modo, aut propter necessitatem (vt multa sepe numero rerum vicissitudo noniter introducit) in illis etiam iudicium constituere velit: alij verò ex parte à iudicijs cessent, à mane videlicet vsque ad ipsum diuini ministerij tempus: vt iudicijs, precatationibus, atque glorificando Deo vacare liceat, ac deinde post diuinum sacrificium iustitiæ operam nauent, secundumque legum vim iniuriam passis auxilium ferant. Verum enim uero quibus ita post diuinum ministerium iudicare permissum est, in conficiendis à se instrumentis, temporis, quo illa confecta sunt, mentionem facient. Ac primum quidem de omnino feriatis est agendum.

Natalis itaque dies purissimæ dominæ ac Dei genitricis, qui est octauo Septembris, feriatu est. Item decimus quartus, qui propter exaltationem viuificæ crucis honoratur. Item vigesimus sextus, propter Apostoli & Euangelistæ Ioannis Theologi transmutationem. Item sextus Octobris: quod tum memoria sancti Thomæ Apostoli celebratur. Item 9. in honorem Iacobi Alphæi Apostoli. Item 10. in honorem Lucæ apostoli & Euangelistæ. Item 13. Nouembris, quod tum memoria patris Chrysofomi celebratur. Item decimus quartus, quod tum Philippus apostolus festiuiter honoratur. Itè decimus sextus, quod tum Matthæus euangelista & Apostolus honoratur. Item vigesimus primus, quod tum Dei genitricis in templum introitus celebratur. Item trigessimus quod tum Andreas apostolus festiuiter honoratur. Item nonus Decembris: quippe quia tunc genitricis Dei nostri conceptio celebratur. Item vigesimus, vsq; ad ipsum sextum Ianuarij, vt pote quod diebus illis natalitia & baptisimus domini & Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi celebratur. Item eiusdem Ianuarij duodeuigesimus, diuinorum patrum & doctorum Athanasij & Cyrilli gratia. Item eiusdem mensis vigesimus quintus, propter memoriam magni patris Gregorij theologi. Item secundus Februarij, quod tum Seruatori obuiam itum sit. Itè tertius, celebrandæ memoriæ Simeonis Dei susceptoris causa. Item vigesimus quintus Martij, boni nuntij ergo ad Dei genitricem delati. Item dies Paschales ab ipsa Lazari resurrectione, vsq; ad ipsum post sacrum Pascha octauum. Item decimus quintus Aprilis, in honorem apostoli & euangelistæ Marci. Item trigessimus, in honorem fratris theologi & euangelistæ, Iacobi apostoli. Item octauus Maij, ob memoriam euangelistæ, Ioannis theologi. Item decimus, propter memoriam Simonis Zelotæ apostoli. Item vigesimus primus, propter memoriam sanctorum ac apostolis æqualium, magnorum Imperatorum, Constantini & Helenæ. Item vigesimus sextus, propter memoriam apostoli Alphæi Iudæ. Item 11. Iunij, in honorem Bartholomæi apostoli. Item vnde uigesimus in honore apostoli Iudæ, qui & Thaddæus & Lebeus & Iacobus nominatur. Item vigesimus quartus, propter Præcursoris natalitium. Item vnde trigessimus propter principum apostolorum, Petri & Pauli, celebrationem. Item trigessimus, propter duodecim Apostolorum celebrationem. Item vigesimus quintus Iulij, propter sanctæ Annæ, matris Dei genitricis, obdormitionem. Item 30. sextus Augusti, propter Seruatoris nostri Iesu Christi transformationem. Item nonus, propter memoriam sancti Matthei apostoli. Item decimus quintus, propter gloriosam sanctæ Dei genitricis emigrationem, Item vigesimus, p-

pter memoriam sancti Thaddæi apostoli. Item vigesimus quartus, propter Bartholomæi apostoli memoriam. Item vnde trigessimus, propter venerabilis Præcursoris de collationem. Hisce omnino feriatis diebus connumerabuntur medietates quadragesimalis ieiunij, & pentecostæ: tū etiam Seruatoris assumptio, & omnes totius anni, dominici dies: vt in illis omnino in iudicium aditus præcludatur, ac nemo iudicium iudiciale quiddam faciat. Sanè verò qui ex parte iudicium sistunt, neq; toti (vti antea diximus) feriati erunt, hi sunt. Mensis Septembris sextus, quoniam tunc in Chonis summi ducis Michaelis miraculum prodigiose peragitur. Itè vigesimus tertius Octobris, quoniam memoriam fratris Dei, Iacobi celebramus. Item vigesimus sextus: quia magnum illum martyrem & vnguentoscaturientem festiuiter veneramus, Demetrium. Item primus Nouembris: quod miraculosi illi anargyri, Cosmas & Damianus, festiuè colantur. Item octauus, quod conuentus defunctorum celebratur. Itè duode trigessimus, quod S. Steph. martyr iunior celebratur. Itè quartus Decemb. in honorem egregiæ martyris Barbaræ. Item sextus, in honorem miraculis celebris vnguentoq; scaturientis Nicolai. Item decimus Ianuarij, in honorem diuini Gregorij Nysseni. Item decimus sextus, propter adorationem venerabilium principum Apostolorum Petri vinculorum. Item decimus nonus, propter recuperationem venerabilis defuncti Gregorij theologi. Itè vigesimus septimus, propter recuperationem venerandarum reliquiarum Chrysofomi. Item septimus Februarij, in honorem magnifici martyris, ducis exercitus, Theodori. Item decimus septimus, in honorem præmij decorati Theodori tironis. Itè nonus Martij, nempe quod tum sanctorum quadraginta Christi martyrum memoria celebratur. Item vigesimus tertius Aprilis, quippe quia tum magnificus martyr Georgius honoratur. Item secundus Maij in honorem magni Athanasij. Item octauus Iunij, in honorem magnifici martyris Theodori, exercitus ducis. Item nonus, in honore sancti patris nostri Cyrilli Alexandrini. Item vigesimus septimus, in honorem sancti & miraculosi Sampsonis. Item primus Iulij, quia tum sanctorum & miraculorum anargyron illorum memoriam colimus. Item secundus, quia depositionem pretiosæ vestis Dei genitricis recolimus. Itè octauus, quia magnificum martyrem Procopium festiuiter honoramus. Item vnde decimus, quia eximiam martyrem Euphemiam concelebramus. Itè vigesimus, quia prophetam Heliam honoramus. Item vigesimus septimus, quoniam præmij decoratum & miraculosum Panteleemonem festiuè colimus. Itè trigessimus primus Augusti, propter preciosi cinguli immaculatæ Dei genitricis depositionem. Atque hi quidem dies sunt qui quodammodo feriati, & quodammodo non feriati sunt. Quibus verò diebus propter natiuitatem aut creationem principis feriamur, hos Imperatoria mea maiestas inter non feriatis collocat: præsentē sanctionē à se inchoans, & per ea quæ ipsamet actura est, reliquos docens. Nō perinde. n. præsentis constitutionis sermo quantumuis in illū attēris, atq; imperatoriæ maiestatis meæ actio persuadeat. Mea itaq; Imperatoria maiestas, quibus diebus, tum in hanc vitam producta, tū diuina providentia in Imp. designata est, ne feriati sint, neq; vllas inducias in illis iudicia habeant, sancit. Sanè præter supra descriptos anni dies omnes fasti erunt, & in illis iudicia, iudicarij q; sententijs consentaneæ executiones exercebuntur. Persuasum autem habemus, Deo etiam hanc Imperatoriæ meæ maiestatis sanctionē fore gratā. Cū. n. Phariseos execraretur dominus, neglectū ab ipsis misericordiæ iudicium ante omnia causatus est.

3. De synodica subnotatione patriarchæ Lucæ de nuptijs septimi gradus cognationis.

Facta est autem etiam postea iussu potentis & sancti Imper. nostri & domini, emissâ mense Maio eiusdem indictionis, quæ hæc in eius parte decernit:

Nostra itaq; Imperatoria sublimitas hoc synodale de quaesito responsum, vel, vt verè dicam, decretum consequenter diuinis canonibus legibusq; ciuilibus editum, in posterum obseruandum & perpetuo immobile ac immutabile futurum iudicauit, eandem de proposita quaestione habens sententiam, quam sanctiss. D. & vniuersalis patriarcha, & sancta ac diuina synodus.

4. De decisione Sifinnij de nuptijs duorum fratrum cum duabus consobrinis.

Cum hæc ita se habeant, & de eiusmodi contractu exorta esset controuersia, emissâ est Nouella constitutio potētis & sancti nostri Imper. & domini mense Iunio, indictione octaua, quæ hæc in fine persequitur. Itaque vt vtraque restè seruentur & colantur Imperia.

lium & sacerdotalium iussionum maiestas, legumque & canonum subtilitas, nec decisio omnino soluenda est, nec rursus permittendum ut omnino exerceatur. Sed media quadam & regia, ut aiunt, via est incedendum: & utrumque est conseruandum, nempe & reuerentia quae debetur antistiti, qui illam decisionem conscripsit: & Imperatoribus, qui illius decisionis meminerunt: & videndum nequid quod a legibus canonibusque discrepet, suadeatur, quod haec induxit decisio. Oportet enim contractum ea decisione introductum, iam quidem etiam ante interrogacionem perfectum non dissolui, sed eos qui sic matrimonio coniuncti sunt, poenis impositis grauari, iudicio & examinatione illius loci antistitis, & conseruari coniugium. Quod si prius sciscitatum accesserint, non concedere sine conuenientibus poenis & mandatis, propter eam quae superius dicta est, reuerentiam. Nec liberè ac secure, nullaque ad eos retardandos allata causa sciscitantibus permittere, sed cum mandato, vel ipsos potius ab ecclesia, dictae decisionis, & eorum quae in illa decernuntur, commemorationem accipere. Et si decretum quidem honorare volentes, quae etiam in eo comprehensa sunt, velint inconcussa manere, sunt omnino laudandi: si autem quod ab eo vetitum est velint agere, hoc eis facere permittetur, conuenientibus tamen eis prius poenis impositis.

5. De nuptijs cum duabus sobrinis.

Quia autem aliquando ad Imperatoris tribunal agitur, an possit vnus & idem duas sobrinas in matrimonio habere: utpote cum contractus ad septimum affinitatis gradum deducatur, edita est Imperatoris domini Emanuelis Comneni iussio quae statuit hoc non posse fieri, quoniam maritus censetur vnus esse gradus cum vxore. & quod contractus ad sextum affinitatis gradum deueniat.

6. De sententijs iudicum.

His sic definitis, quae fuerit quispiam, cum praesens canon definit in omnibus causis plurium sententiam vincere: Nouella autem constitutio potentis & sancti nostri domini & Imperatoris D. Emanuelis Comneni mense Iulio. 14. indictionis anni 6674. promulgata, constituat cum alijs & haec nominatim: Si omnes non sunt eiusdem sententiae, sed aliqui dissentiant, si, qui dissentiunt, numero sunt aequales, eorum praefertur sententia quibus is qui iudicio praestitit consenserit: utrum sequi debeamus.

7. Ne morientium episcoporum diripiantur bona ab exactoribus.

Praeterea tene memoria constitutionem Septembri mense, XIII. indictione emissam, Imperatoris domini Emanuelis Comneni, de non rapiendis ab exactoribus bonis, quae ad defunctos episcopos pertinent: quae quidem haec complectitur.

Res quae & in Dei contemptum, & ad legum naturae infirmationem, ab ijs qui, ut aiunt, neque Dei vocem, neque hominum vindictam formidant, ut est verisimile, patrantur, non ferenda omnino meo Imperio visa est, cum ad eius aures peruenisset. Quamobrem eam ut omnino Christiana professione indignam, meum corrigi Imperium. Et enim relatum est, in excessu à vita eorum qui ubi vis pontificatum gerunt in sanctissimis Dei ecclesijs partim quidem antequam funus efferatur, partim vero postquam elatum fuerit: eos qui in ea regione fisci procuracionem exercent, ipsorum mortis praetextu, eorum cellas inhumane inuadere, & immobilia quae sunt sub ecclesijs quae eis obtigerat, & omnes quidem facultates quae in illis inuenta fuerint, auferre: vniuersam autem eiusmodi immobilium exactorem facere, & ea alioqui omnino contere. Imperium ergo meum, ne vel auditu quidem ferendam eorum esse audaciam existimans, ne cum damnū & calamitas ex antistitum morte ad eorum ecclesias peruaserit, hi in multo maiorum calamitate inuehant, & ea sint quam iam habent molestia longè molestiores: statuit per hanc praesentem constitutionem, ne ab ijs qui ducales magistratus gerunt, vel descriptiones vel aliqua alia publici iuris exercent, tale quid in sanctissimas ecclesias, vel earum immobilia, vel antistitum cellas, in eorum morte deinceps amplius innouetur: sed si testati quidem moriantur antistites, eorum voluntate & ordinatione omnia fiant, quod ad ea at tinet quae in eorum cellis inueniuntur. Quod si forte etiam in testati decesserint omnia quoque fiant ut factis canonibus & legibus videtur. At qui in viduarum ecclesiarum immobilia ne pedem quidem omnino immittere aliquis ex ducibus, vel aliquibus alijs, ut dictum est: sed nec quelibet illinc pars quomodocumque apprehenderetur, sed omnia à partibus eiusmodi ecclesiarum in ipsis administrabuntur, quem-

admodum de ea legitime & canonicè edictum est: donec se, quod post mortuos antistites in ecclesias renunciati sunt, in regione fuerint, & eorum administrationem apprehenderint: debet scire eo qui ad infirmationem alicuius eorum, quae à praesenti Imperij mei constitutione decreta sunt, processerit, quod etiam si Deus in tali eius tamque audaci incepto in praesentia siluerit, omnino in futurum dignum eius supplicium reseruans: Imperium tamen meum eum acerbius in praesentia aggredietur, poenis eum corporalibus subiciens, & suorum membrorum truncationibus, bonorumque publicationi, & diuturno exilio. Non solum enim ex eo simplum reddet ecclesiae, quod ei illo modo ab ipso auferendum est, sed etiam à fisco talis quantitas in duplum absque; vlla commiseratione exigetur, perfectissima de ea re cognitione ab antistite illius temporis data mystico, qui debet etiam utraque administrare: de suo autem peccato omnino excusationem non habebit. Venit enim meum Imperium, & eis per praesentem constitutionem euangelice locutum est, quae in sacro chartophylacio seu tabulario reponetur, sanctissimis ecclesijs operem latura, etiam si eius exemplaria sola competentis fide munita ab ipsis partibus insinuentur. ea enim archetypum habebunt, & exhibentibus aderunt ad aeternam securitatem.

8. De homicidis voluntarijs.

Quia autem de voluntarijs homicidis mense Aprili, Indict. XIII. à potentissimo & sancto Imperatore nostro domino Emanuele Comneno Nouella edita est, eam manda memoriae: quae sic habet, post proceum sic tractans.

Lubet ergo omnibus qui sunt in regionibus iudicibus & militaribus quae sunt in eis copijs, & earum ducibus, ubi fuerit caedes voluntaria, & tale quidpiam ausus fuerit aliquis, ut omnes statim excitentur ad apprehendendum homicidam, & eum vincitum mittant ad Imperatoriam circumspectionem: vel, si ea absit, ad magnae urbis quae à Deo custoditur praefectum, ut ipse in carcerem publicum introducatur, & tam in corpore quam in bonis secundum legum & Nouellarum constitutionum potestatem puniatur, & alia supplicia subeat. Scientibus his omnibus, si probatum fuerit potuisse quempiam homicidam apprehendere, & non fecerit, eum non secus condemnandum quam si Imperio insidiatus fuerit: si autem latuerit fortasse quispiam, & ad sanctissimam Dei magnam ecclesiam confugerit, postquam poenae ecclesiasticae aduersus eum processerint, ex legali obseruatione praesente quidem in regia urbe eo qui imperium obtinet, ab eo mittetur in prouinciam quam censuerit, ut totum vitae suae tempus illic transigat, nec illinc effugiat, ut recurrat in eum locum in quo facinus execrandum admisit. Absente autem forte Imperatore, à praefecto, ut dictum est in aliquam remotiore regionem exterminabitur, & illic vitae suae tempus peraget. Si autem non solum voluntarie, sed etiam praemeditato captoque consilio caedem perpetraverit, non cogetur ex praedicta regia constitutione tonderi. Si enim eum qui sua sponte ad tonsuram accedit, non eo ipso statim admittit canonica subtilitas, sed ei sufficiente tempore attributo, & per ipsum mente eius firma sit an instabilis examinata, si quidem hominem inuenierit in eo quod primum habuit proposito perseverantem, & monastico habitu & corporis mortificatione se impigre praeparantem, boni quoque operis ei afferat complementum, eo in monasticam institutionem statumque suscepto: quomodo non fuerit à ratione alienum, & à legibus spiritalibus dissidens, aliquem necessario tondere, eumque homicidam, quem Deus eo usque reliquit ut etiam manus fraterno sanguine pollueret: Timendum est etenim, ne inuitis vitam angelicam ingressus, eaque suscepta, venerando habitu in ludibrium utatur. Homines enim leuiore quum in demeritiam inciderunt pessimas & peruersissimas actiones suas apte natura aggrediuntur. Loco ergo tonsurae statuit meae Imperialis maiestas, ut qui voluntariam caedem capto consilio perpetraverit, in custodia toto vitae suae tempore degat: & nec illinc quidem educatur iussu forte Imperatorio per obliuionem exhibitum. De eorum autem facultatibus fiat sicut iussit Imperator memoratus. Quia autem plures homicidam qui caedem meditatio & consilio capto perpetrant, ad sanctissimam Dei ecclesiam postea accedentes, non ut facta est à se, sed ut ad suam facit utilitatem, eadem consistunt, iubet mea Imperialis sublimitas, ut à sanctissimo huius temporis patriarcha ad regionis antistitem, & qui ei subest clerum, quin etiam ad prouinciae iudicem cum poena scribar, & quemadmodum factam esse caedem ex illius rescripto intellexerit, ita eam quoque persequatur: & non eum qui capto consilio

consilio eadem facit propter falsam suam confessionem, ad eandem penas & eadem supplicia admittat, ad que qui fortuito & improviso in tale aliquod crimen incidit. Si quis autem homicida, qui ad sanctissimam magnam ecclesiam confugerat, & vel perpetuo exilio condemnatus, vel in vinculis esse, vel in perpetua esse custodia toto vitæ suæ tempore iussus erat, solutus, inuentus fuerit in loco ubi eadem perpetravit ambulare, vincetus ab exactore qui est in prouincia, ad meam Imperialem sublimitatem mitteretur: & quæcumque quidem res tunc ei inuenta fuerint: exactori in lucrum cedent, & ei qui homicidam indicauit, ex æquo diuisæ. Omnino autem curæ erit ijs qui sunt in sanctissima magna ecclesia illorum iudicijs, vt cum conueniente canonica seueritate crimina eisdem puniant, & tempora non temerè contrahant, nec plulquam par sit in ijs quæ non decet, se lenes & clemetes præsent. Imperialis autem meæ constitutionis exempla, ab ijs qui præsent iudicijs descripta, missa ad ecclesias quæ sunt in prouincia, ibi reponentur: vt eorum quæ sunt constituta omnes scientiam habeant, & faciant quemadmodum eis comprehenditur. Quod si is qui capto consilio eadem fecit tonsuram sua sponte elegerit, non absque probatione inter monachos cooptabitur sed sufficienti tempore accuratissime & diligentissime ex canonicis constitutionibus examinatus, & probatus, in monasterio vel inuitus toto vitæ tempore manere cogetur, nec ei vniquam exire permittetur. Monasterium autem erit omnino in alia prouincia, & non in ea terra quæ mortui sanguinem dehiscentis malè suscepit.

9. Vt ecclesiarum & monasteriorum quæ sunt ad urbem, immobilia intacta sint à manu fisci.

Potenti ergo & sancto nostro Imperatori gratia agenda sunt, qui apostolico canoni consequenter & præsentis constitutioni, ecclesiarum & monasteriorum quæ sunt ad urbem, intacta & integra, immobilia conseruauit à manu fisci seu publici, per tres aureas bullas suæ Imperialis maiestatis: quarum altera quidem Iulio mense, ix. indictione, 6654. anno facta est, & constituit non laedi monasteria, eo quod iura quæ illis fortè adfuit claudicent: & secunda, quæ mense Octobri, vi. indictione 6665. anno emissa est, & iubet monasteria in diuulsa & inseparabiliter habere immobilia etiam si eis allegationes à census descriptore datae sunt, quæ pro iure fisci faciunt. Hic autem sita non sunt, quod non perpetua cautio & utilitas monasterijs ex ijs suppeditetur, sed temporalis. Alia verò quæ mense Martio vi. indictione 6666. anno edita est, & in omnibus secretis posita quæ post proœmium hoc expresse edicit:

Imperialis mea sublimitas aliquot ab hinc annis auream bullam emittere dispensareque præuenit, ijsque quæ in hac urbium regina sita sunt, monasterijs, & ijs quæ sunt in occidentali parte Steni, quantum est in litore & longius: similiter & ijs quæ sunt in sinu Nicomediæ, & vsque ad ipsam Nicomediam, & ijs quæ sunt in insulis, Ocea, Prima, Chalce, Plate, sancta Glyceria, Principo, Antignonia, Tragonesio, Terebintho, sancto Andrea, sancto Typhoni, sancto Liberio, Codonæ, Pelago, Co insula dimidio, Mediæ, & sancto Demetrio, & ijs quæ sunt in possessionibus portuum, & vsque ad complexum Athyræ: & (vt semel dicam) ijs qui circū circa reginam ciuitatū exercentur monachis, viris & mulieribus, ijs multa iura largita est, & in immobiliū detentione ac dominatione, quæ qui busdam iuribus ad eos pertinent, firmam & inconcussam possessionem concessit: quemadmodum aurea bulla hæc fusius persequitur. Sed quoniam cauillatores quiescere non potuerunt, sed fisci seu publici prætextu eis grauem afflictionem intulerunt: Imperialis mea maiestas Deum placare & propitium efficere volens, ob ea quæ ipsum vt homo offendit: simul etiam volens magni Imperatoris, Christi scilicet, milites qui vitā monasticā propter ipsum elegerunt, & spiritus armaturam induerunt, socios habere, & strenuos defensores aduersus hostes tam qui videntur quam qui non videntur, bono illi fundamento rectū quoque proportionem conueniens imponere voluit: & præsentem auream bullam ea ex causa edidit, per quam statuit & definit, omnia immobilia quæ hodie ab enumeratis monasterijs possidentur, vel etiam silentiarijs & anathoreticis cellulis, vel lauris, & omnino monasticis habitaculis, quocumque nomine vocentur, paræcias, prædia, conuentus, tributa, vectigalia, portus, flumina, iura maritima, & vt semel dicam, quocumque ius in possessione immobili consideratur, & in quocumque loco situm sit, in quo scilicet hucusque non data est ijs denotatio seu designatio ab ijs qui sunt in ea regione census descriptores, quæ pu-

blicum in ijs ius habere cōprobet, habere dictas mansiones perpetuo dominio, vt imperij mei donū & liberalitatē, & eis deinceps semper in posterum dominari, etiam si probabili vel nō probabili de causa aliqua eorum, vel etiam fortasse omnia hucusque detinuerunt: vel etiam sine vlllo titulo, vel ex titulo quidem qui male se habet, vel ex fortasse falso confectus. Omnia. n. quæ ab ipsis in quocumque situ possidentur in oriente & occidente, siue ex ijs qui eo tempore administrabant Imperatoribus siue sint ex fragmentis, siue ex commiserationibus, siue è loco motis, vel caducis, vel ex vilibus quæ penduntur diarijs, vel ex vilibus calamitate vexatis, vel ijs quæ à potentibus vendita sunt, vel contra: vel ex correctione male factarum venditionū, & si in alijs locis iussa dari, in alijs tradita sunt: vel donata, non tradita sunt: vel tradita, donata non sunt, vel quouis alio modo malè ab ipsis detinentur, inconcussè & nullo negotio eis exhibitio, à dictis monasterijs vult meum Imperium ea in æternum possideri, vt meum in ei Imperij donum à mea liberalitate & munificencia profectū. Cum enim sola nunc apud ipsos immobilium inueniatur detentio, quæ pro omni titulo debet eis sufficere, est superuacaneum, de vllis alijs curiosè inuestigare. In omnibus enim quæ hodie possident, præterquam in ijs in quibus à publici census in ea regione descriptores documento data sunt, quæ ius fisci seu publici, vt dictum est, probant, debet præsens aurea Imperij mei bulla sufficere, & pro donatione, & emptione, & quouis alio titulo satis esse: etiam si quocumque aliud secretum in eis probetur. Nec cogentur monasteria, ob ea quæ nunc possident immobilia, antiqua alia quæ eis adsunt iura proferre. Sed hæc præsentis aureæ bullæ scriptura pro omni iure vtentes, ea contenti esse debent, vt quæ eis, vt prius scriptum est, sufficere debeat, & pro donatione & pro traditione, & quouis alio iure. Sin autem inuitate fortasse tempore voluerit vllum monasterium ijs etiam quæ habet iuribus & titulis vti, ea pro se afferens, à nullo penitus prohibebitur. hoc enim non faciet necessario. Sin autem hoc propria voluntate elegerit, nemo impediturus admittetur. Non solum autem ad probandum ius terreni quod habent, monasterijs sufficere præsens bulla aurea: sed etiam in paræcijs quæ nunc ab eis detinentur, & prædijs, vectigalibus, conuentibus, traiectionis solutionibus, portibus, fluuijs, iuribus maritimis, & quocumque alio iure, quod ab eis possidetur, præterquam in ijs in quibus documenta pro publico (vt sæpe superius dictum est) assumpta sunt. Sin autem recenseri iussa sunt vel amputari quædam tributa, vel pacta, vel militiæ, vel publica, vel libellica, vel aliquid aliud quod ad publicum pertinet, & non factum est quod recensendum erat, vel habet aliquod aliud ius quod apprehendi possit, monasteria ex eo nihil laedentur. Quid autem opus est multa dicere, & enumerare, & exempli gratia afferre? Verborum multitudinem Imperij mei maiestas prætercurrens, ne quis in eiusmodi rebus callidus & vaser nonnullis quidem dictis, ex ijs causis quæ immobilia conueniunt, alijs verò silentio præteritis, verba arripiat, & more Iudaico, literæ insistat, & conetur in ijs quæ dicta non sunt, monasteria agitare & vexare, vniuersali & generali oratione Imperium meum vult & decernit, vt quod in ijs quæ hodie à monasterijs possidentur, vel in ipsis sunt monasteriorum cathedris, pro publico cogitatum fuerit ab aliquo, vel nunc vel quando cunque, monasterio datum esse reputetur. Et simulac hoc cogitarit quispiam vel dixerit, id quoque statim apprehendet monasterium, vt hodie à mea Imperatoria sublimitate donatum. Quod enim ad ea attinet quæ nunc possident immobilia, de quibus pro publico documenta non acceperunt monasteria, imperium meum vult vnumquodque eorum publicum existimari, & perpetuam firmitatē obtinere, & à nullo de ea re disceptari. & quemadmodum publico nulla à se molestia negotiumve exhibetur, sic nec silentiaria, nec monasteria, nec reliqua ab vlllo publici curatore litibus agitabuntur, siue quis probabilem, siue nō probabilem causam afferat, siue cuiusmodicumque sit quod loquetur. Quisquis enim hoc facere aggressus fuerit, inualida & reuera infirma dicere videbitur: & citra vllam misericordiam, eius facultates fisco cōsecrabuntur, & ipse omnino infamis semper erit: vt pote qui Imperatori aduersetur, qui piè ac religiosè omnem molestiam vexationem à monasterijs in ijs quæ ipsis data sunt, per præsentem auream bullam amoueat, & per ipsam exiguum aliquod donum offerat pro innumerabilibus beneficijs quæ à munifica eius dextra accepit. Nō licebit ergo nec publici census descriptori, nec vllius secreti præfecto, vel peræquatori, vel in rebus agenti, vel alij personæ quæ publicum tractet, monasteriorum immobilia

describere, vel focos censere, & terræ mensuras inuestigare, vel paræcorum quantitatem, vel quod terræ amplius possidetur, vel non iusto pretio emptum est, vel iniuste detinetur, examinare. Sed quoniam Imperij mei mandato acta faciendæ sunt, eorum nomine quæ hodie à monasterijs detinentur immobilium, & paræcorum, tunc demum iuste monasterium molestia afficietur, & quod iniuste detinet, ab eo auferetur, quando publici census descriptor ostenderit monasterium extra terminum occupare loca vel paræcos, vel ius aliud. Nec enim licentiam habebunt monasteria augere & amplificare ea quæ ab ipsis hodie possidentur, siue paræci sint, siue loci, siue *αὐτόπιστα*. Verum tamen per huiusmodi occasionem non licebit exactori aut descriptori ulli fumarium, vel mensorium, aut aliud quodpiam vectigal quod ad ipsius officium pertineat recipere ab immobilibus quæ superscriptis subiacent monasterijs. Qui enim contra ausus fuerit, sciat se non tantum id quod exegit multiplicatum restitutum, sed & omnium bonorum publicationi cum infamia & cinitium munium incapacitate subiectum iri. Sic enim vult mea maiestas iam manifestatorum monasteriorum immobilia omnia haberi ab vnoquoque exactore, quasi non subsint ipsius officio vel potestati. Et quemadmodum exactores in nō sibi subiectis prouincijs nihil iuris habent, vt in ijs agant administrantve quicquam: sic nec in immobilibus monasteriorum exactores prouinciarum, quibus ea subsunt, censentur exactores. Quæ igitur fuerint acta, & descriptiones ab ijs quos Imperium meum statuerit ad probationem eorum quæ à monasterijs possidentur, competentibus secretis propter notitiam insinuantur. Scire namque debent omnia monasteria, si quod ex ijs deprehensum fuerit astutiam aliquam vel collusionem vel dolum fecisse in immobilibus quæ hodie ab ipsis possidentur, non solum nihil utilitatis ex hac meæ maiestatis aurea bulla consequuturum, sed etiam casurum iure concessio prædictis monasterijs per præcedentem mei Imperij auream bullam. Deinde autem sustulit hæc aurea bulla omnem quoque iussionem quæ ei aduersatur, quæ scilicet facta est vel fiet: & statuit vt monasteria suis quoque antiquis titulis vtantur.

10. De immobilibus magnæ ecclesiæ.

ET illi quidem antiquo & celebri Solomonis sapientia templo pro viribus offerebant omnes: & huic quoque sacro & maximo templo, quod est sub nomine Dei sapientia, qui ex Solomone & Dauid secundum humanitatem deriuatur, gloriose & regaliter extracto, cuius erat illud Solomonis præfiguratio, nouæ inquam Sion, arcæ sanctificationis, Seruatoris nostri ecclesiæ, (quam super Apostolicorum mandatorum Petram aded itabilem & immobilem Spiritus sanctus edificauit) multi diuersa munera obrulerunt, quæ in immobilibus possessionibus spectantur, ad orientem & occidentem sita: sed nonnulla in insulis (sunt autem eorum quæ dixi, per redemptionem multa, ne dicam plurima) publico ea applicare decreuerunt ex diuersis causis ijs qui sunt vbi que publici census descriptoribus, & in eiusmodi rebus exercitatis. Quoniam autem hoc ad mei Imperij aures frequenter delatum est relatione eorum qui hoc magnū & diuinum templū dispensant: statim nostra potentia nihil cunctata, hanc præsentem bullam huic venerabili domicilio elargita est, per quam ei pure donat & concedit nostra pietas omnia quæ ad fiscum seu publicum quomodo cunq; pertinent, ex ijs quæ sunt in oriente & occidente, & ab eis in omnibus insulis possidentur, immobilium possessionibus, tanquam eius donum aliquod & sacram oblationem, siue sint paræci, siue terra fortasse arabilis, vel pratensis, vel constavitibus, vel hortensis, vel cuiusmodi cunq; prædia, siue in eorum domibus agant famuli negotiatores vel artifices, etsi castra in aliquibus eorum extracta sint, vel aliquid aliud, quod ad publicum utiq; pertinet, inuentum fuerit. Corripit autem meum Imperium per præsentem auream bullam quæcunq; claudicare inueniuntur in ijs quæ dicta magnæ Dei ecclesiæ adsunt viribus ac titulis in omnibus eiusmodi immobilibus quæcunq; ea fuerint, & omnia quæ illis adsunt in oriente & occidente, & in omnibus insulis, vt nunc à meo Imperio data, & ei concessa reputentur per præsentem bullam auream nostræ serenitatis. Ob eam enim causam & exactas procedere descriptiones, quæ declarent cuiusq; generis immobilia, & qui eis præsentent incolæ ac inquilinos: hoc amplius inuenta in ijs omnis generis *αὐτόπιστα* à locorum descriptoribus, eorumq; subscriptionibus confirmari & in perpetuam securitatem parti sanctissimæ magnæ ecclesiæ tradi iubet

nostra maiestas: vt omnia sint manifesta & extra controuersiam posita, nec vlllo tempore in disquisitionem reuocentur à descriptorum quoquam, vel inspectorum, vel peræquorum, & eorum qui aliter publica perscrutatur declaratarum descriptionum competentibus secretis, in futuram rei memoriam insinuandarum. Neque enim vquam eorum quis poterit vlllo modo ingredi huiusmodi immobilia, aut ea in controuersiam deducere & disquisitionem. Sed nec instrumenta in ijs requirere, non fumarium vel metreticon exigere, aut aliud vllum vectigal excogitatum in descriptorum lucrum: qui prohibentur insinuatione ipsa & sola præsentis aureæ bullæ mei Imperij, & descriptionum, quæ vt supra comprehensum est, vulturæ sunt. Omnis autem facta iussio, siue de prius separatis, siue de fragmentis, siue de commiserationibus, siue de ijs quæ ab humilibus ordinibus, siue de ijs quæ incisionibus subiecta, siue de militijs affectatis, licet compensatio facta nō sit, siue de non adquiescendo factis sine quantitate donationibus, siue de quacunq; re edita fuerit iussio, & vlla in re repugnet præsentis Imperij mei bullæ aureæ, irrita erit & inualida, & si ne irrita fiat, in ea expressum sit: nisi nominatim pronuntiatū sit. Omnium enim iussionū quæ factæ sunt, notitiam habet mea pietas, quas singulatim enumerare superuacuum existimauit: & vt expressim enumeratas & euerfas quod ad hanc aureæ bullæ orationem attinet, censi constituit mea maiestas. Sed nec alia vlla quæ in posterum fiet iussio huic præscripturæ præualebit: quinimo & illa, quatenus præsentis meæ maiestatis definitioni aduersatur, irrita fiet nullarumq; virium: licet, ne subuertatur apposta sit clausula, Nisi nominatim pronuntiatum sit, aut quæuis illa distinctio. Vt autem sint manifesta quæ adsunt sanctissimæ Dei magnæ ecclesiæ immobilia, omnia in præsentis bullæ aureæ aperte inscripta sunt: quæ habent hoc modo: In Thracia & Macedonia illa & illa, & deinceps enumerat omnia immobilia. Et post horum enumerationem ait, Iudei strobiliotæ vbi cunq; inuenti, & excussa amplior cappacitate triginta millium. Sancit Imperialis mea potestas sanctissimam magnam ecclesiam & omnem eius partem habere ius suum inuiolatum omnino & inconcussum, cum exactiores fieri debebunt terminorum definitiones à locorum descriptoribus, vt sæpe dictum est. Verum eo prætextu non licebit prædictis descriptoribus fumarium exigere vel metreticon, aut necessarium dationem, vllamve exactiōnem facere à quibuscunq; immobilibus eius. Sed absque vlla collatione & petitione prædictas finium descriptiones conficiant. Quod si quis ausus fuerit violare quidquam eorum quæ præsentis aureæ bullæ oratione maiestatis meæ definiuntur, præter Imperialem indignationem, in periculum veniet subeundi penam triginta librarum, quæ sine commiseratione à domesticorum secreto, ex aditione sanctissimæ magnæ ecclesiæ exigentur: quippe cum firma ac munita sit præsentis aureæ bullæ oratio, facta mense Augusto i. Indict. ann. 6661. cui nostrum pietate præcellens subscripsit Imperium.

11. De instrumentis omnium quæ vbiq; sunt ecclesiarum ob possessionem immobilium.

PRæterea autem emissa est & alia bulla aurea Imperatoris, quæ dicitur medicatrix, vt pote quæ fortasse mē deatur titulis & iuribus omnium ecclesiarum quæ claudicant, episcopatum scilicet, & metropolium, & ipsius magnæ ecclesiæ, quæ etiam ad verbum sic habet: Qui post Moysen fuit electi illius populi Imperator Iesus, Hierichuntis festinans munimenta ac propugnacula diruere, sacerdotibus iussit in circuitu tuba canere: & sic murorum propugnacula mirabiliter deiecit. Imperio autem meo, quod nouo populo à Deo electo præest, post illum principem populi seruatorem & ducem alium Moysen inclytum, dico Imperij mei dominum & genitorem, veluti quædam Hierichuntina mœnia, diruere properanti communis Christianorum inimici propugnacula, occidentalis dico draconis, qui in Sicilia tyrannidem exercet, & illinc aduersus Romanum Imperium latenter prorepat, veluti spiritalibus quibusdam tubis, vestris antistitum Deum nobis quotidie placatum precibus, ad illum diruendum adiuuantibus opus est. Sed & ipse diuinus Moyses, quando cum Amalech prælium commisit, sacerdotibus vtrinque innixus, sic eum fugauit, & vicit. Sicut ille ergo, meum quoque Imperium, antistitum sustentaculo indigens, ad aciem aduersus nouum hunc Amalech propostitā: & veluti quandā lucis columnam nouum hunc Israel præcedentē, & eius gressus dirigentē, preces eorū habere volens: hanc præsentē auream bullā, & omnium ecclesiarum

rum matri, noua Sion, Dei sapientia habitaculo, & ijs qui sunt in omnibus insulis & in oriente & occidente antistitibus donauit: eorum pro Imperio meo preces magis confirmans. Recte enim scit meum Imperium Regem non seruari per multam potentiam, & gigantem non seruatum iri in multitudine virtutis sue, mendax autem equus ad salutem, vt dicam cum Propheta & Psalmographo & Dei patre. Volens enim vt firmitas & stabilitas ecclesiarum quae omnibus praest, seruetur, & omnibus dictis antistitibus sanctarum quae vbiunque sunt ecclesiarum, & securitatem titulorum ac iurium quae illis adsunt, in ipsorum immobilium detentione firmiter constituens, & praeterea corrigens si quid in eorum iuribus claudicat, & merito iure sit destitutum. Et non solum hoc, sed & si quod ius consequi debeant ad eiusmodi immobilium dominationem, detentionem, & proprietatem, id fortasse prius factum non est, hanc Imperij mei bullam auream eius quod deest medicatricem illis tradidit, quae veluti perfectum & in regnum & omnino inconcussum ius eius ostendit. Per quam confirmat quidem & tutius facit quodcumque ius adest sanctis Ecclesijs, eiq; quae illis praesidet, in ipsarum immobilibus cuiusmodicumque fuerint, & vbiunque ea sita sint: & quod bonum est, melius fecit Imperij mei sententia & calculo. Quicquid autem est, in eis, in quibuscumque quis spectatum id dixerit, siue in aureis bullis diuersorum Imperatorum, siue in sigillis, & siue in simplicibus iussionibus, siue in resolutionibus, siue in actis, claudicans, & aliquatenus ab eo quod est exactum, & a debita consequentia deficiens regalium iussionum & legum, corrigit, & decernit, dictis sanctissimis ecclesijs nullum ex ea re praedictum in aeternum afferri: sed quod in eis est infirmum & imbecillum, esse firmissimum & nulla iuris allegatione oppugnandum ab eo qui velit aliquid pro fisco seu publico dicere, vt quod praesenti Imperij mei bulla aurea confirmetur & valde corroboretur. Et vt ex multis eorum quae cupiam in mentem venire possint, pauca quae dam Imperium meum memoria repetat: si forte donatio ipsius praedictorum sit sine certa quantitate, aut mensurarum terrae, vel auturgia alia innouauerint in huiusmodi possessionibus forte quae ipsis donatae non fuerint: aut donatae quidem fuerint, iussiones autem de his factae, non sunt reuocatae: vel in prius designatis donatis ipsis iussiones de prius definitis non sunt reuocatae: aut iussionum principalium quae ipsis tributa sunt, aliqua nullo modo insinuatae fuerint, aut fuerint quidem insinuatae in aliquo secreto, non tamen competente: aut insinuatae perierunt, exempla autem earum fide digna reperiuntur: aut acta quae procedere debebant non processerunt, vel quae processerunt, non sunt insinuatae: aut quae fieri debuerunt rationum computatione, factae non sunt, aut forte quamlibet aliam ob causam siue ex parte siue in totum iura sapientis sanctis Dei ecclesijs & matri omnium claudicant, & inde firmitatem suam non habent: etsi non quae id faciat causa nominatim expressa sit, aut forte alia ipsis exhiberi debuerunt iura de huiusmodi immobilibus, vel ut quibusdam omnino procedentibus in ipsis (nam si documentum de quopiam ex possessis a se immobilibus nequaquam adquisierint, nihil a praesente aurea bullae oratione iuuabuntur) nulla in re haec omnia, & quaecumque alia cupiam pro fisco certanti in mentem quandoque venerint, laedere vnquam sanctissimas ecclesias & Sophiae Dei templum, reliquaque metropoles, archiepiscopos, episcopos, poterunt, in ijs immobilibus, quae (vt dictum est) ad ipsas pertinent, ex qualibuscumque documentis. Nam si nullum quaesierunt vnquam ius in aliquibus forte immobilium quae habent, nullam ex praesenti aurea bullae oratione sentient vtilitatem: sicut nec in quibus fiscus ad hodiernum vsq; diem possessionem habuit ex iusta quapiam causa, in his enim omnibus iuris obseruabitur exacta disciplina. Si quis igitur voluerit per auaritiam, aut quampiam aliam causam, ea contemnere quae hac chrysobulla mei Imperij oratione definita sunt: primum quidem sanctae Trinitatis splendorem, cum ad tremendum sistemus tribunal, non conspiciet: excidet autem & Christianorum parte vt Iudas duodenario. Et praeter haec execrationem sibi conciliabit primogenitorum sanctorum, iustorum, & deiferorum patrum qui ab aeuo praemortui fuerunt.

XII. De citatione absentium.

ACin ijs quidem consistit canon. Tu autem scias, terminum qui hic praestituitur hodie locum non habere, & per tria xxx. dierum edicta omnes actores & reos accersiri, cuiuscumque sint status, & cuiusmodi

cumque causa sit: secundum Nouellam potentis & sancti Domini nostri & Imp. mensis Iulio editam indict. XIII. anno 6674. Sed hoc quidem seruatur, quando per libellum & reliquam iudicalem consequentiam pecuniaria vel criminalis causa aduersus Episcopum illata fuerit. Si autem per ordinem aduersus Episcopum vel clericum aliqua ecclesiastica quaestio denunciata fuerit quando nec libello opus est, vel aliqua alia iudiciali consequentia: & qui accusatur, seu defertur, non adest: punietur secundum LXXIII. canonem apostolicum, sicut condemnatur seu punietur etiam a legibus contumax impudens.

XIII. De tonsura mulierum degere volentium in monasterio, post trimestre facta.

Non est lex scripta quae statuat vt si qua tonderi atque diuortium facere cum marito velit, ne confestim tondeatur, sed in monasterium abducatur, & trimestre spatio expletur num forte in ipso velut pugnae initio tonsuram deprecetur. Sed ex inscripta consuetudine, saepenumero in iudicio probata & confirmata, receptum est, ne aliter mulieri tonsura permittatur, quam si post tres menses interrogata sit an in hoc bono proposito permanere velit. Ac sane hac de re coram Imperatorio tribunali satis certatum est. Cum enim multi dicerent, debere Pyrogeorgij illius uxorem confestim detonderi, quod firmi iudicij esset, vt quae etiam quadraginta annos haberet: ac verò nulla lex scripta de trimestre isto ageret: a Deo coronatus optimus & sanctus noster Imperator longam consuetudinem (vt dictum est) confirmatam pro scripta lege suscepit, atque subnotatione confirmauit.

XIII. De foro Iudaeorum.

Cum moris esset vt Iudaei coram solo Steni praefecto litigarent, optimus atque sanctus noster Imperator statuit vt coram quocumque tribunali secundum leges causas agerent. Ac consuetudo pro nihilo habitata est, vt quae legitime non fuisset confirmata.

ALEXII COMNENI

SECVNDI

I. Ne monasteriorum praedia describantur.

Imperium meum ex vestris precibus exaltatione indigens, & vestigijs domini & patris sui bona memoriae volens insistere, illius quoque in eos qui sunt Deo dedicati beneficentiam imitari constituit. Ideo per hanc vnam in vos beneficentiam & Deo, qui ipsum Imperatorem fecit, gratificatur, Imperatorisq; & patris nostri sanctae animae & nostrae potentiae profectus in bonum basim ac fundamentum ponit: & vestrae petitioni se inclinans, vt vim suam habeant, sintque stabiles, firmae ac immobiles, quae de vestris monasteriorum beneficijs aureae tres bullae emissae sunt a sancta illius maiestate, decernit, & vt in eodem robore immobiliter permaneant, in quo a principio expositae sunt, & quae iis consequenter processerunt traditionis acta securitatem referant, etiam si post biennium facta fuerint: licet fortasse quaedam eorum in conuenientibus secretis prius posita non fuerint: quae ad interpretationem vel subuersionem virium bullarum aurearum particularem vel generalem editae sunt iussionibus, quae in nostris monumentis declarantur, quomodo cumque emissae fuerint, per praesentem resolutionem inutilibus inualidisque redditis: & perinde ac si ne essent quidem omnino reputatis. Cessabit autem & quae hucusque vestris monasteriorum immobilibus in Thracia & Macedonia sitis insultauit, Praetorici & Catepanici vsus exactio, stuppaque & axungiae redemptio & exactio, tanquam per hanc praesentem resolutionem excisa & radicitus extirpata, & eo redacta vt nec sint, nec nominentur: praetoribus, & exactoribus, & catepanis, & iis qui stuppa & axungiae redemptionem vel exactioem exercent, usque qui illis ministrant, sic eiusmodi mobilia praetercurrere debentibus, perinde ac si ne in suis quidem omnino regionibus sita essent: vt pote quae non sint a publico omnino requirenda in omnibus quae hoc modo decreta sunt, ipsi ab initio hodierni diei repetiti diuturno, & deinceps in omne ac perpetuum tempus, suscepta sine contradictione, nec habeantur pro descriptis in publicis actis, licet autem non descriptae sint in actis, sed alio quo modo agnita, & sic recepta. Si quis autem praeter ea quae constituta sunt his aureis bullis & praesenti solutione mei Imperij, fuerit ausus aliud exequi in quibusuis possessionibus immobilibus vestrorum monasteriorum, praeterquam quod laesa maiestatis tenebitur reus, (sicut his aureis bullis definitum est) & ab eminentissimo temporis illius mystico illatum cuiquam vestrarum possessionum danum sarcire compelletur. Monasterijs quoque omnibus vicissim cura erit, tam iis quae sunt intra

urbem quam quæ extra, sub terminis ijs aureis bullis com-
prehens Imperatoris bonæ memoriæ inclyti domini &
patris Imperij mei, ea peragere quæ in vestra suggestione
declarata sunt: nisi velint tali excusatione priuari, eo
quod semel ea neglexerint.

ISAACII ANGELI.

1. De metropolitanis reuocantibus ad se pertinentes
episcopas, iure metropolis aut archie-
piscopatus honoratas.

VONIAM autem mense Aprili, x. i. indict.
anno 6707. edita aurea bulla Imperatoris
domini Isaacij Angeli, quæ & metropolita-
nis episcopatus ad se pertinentes, & metro-
polium vel archiepiscopatum honore donatos ad se re-
uocantibus, & ijs itidem qui imperialem circumspetionem
priuare conantur, ne episcopatus in metropoles &
Archiepiscopatus erigat, secundum sibi datam à superis
potestatem, os occludit: nonnullis quesitum est quid sit
quod canone comprehenditur, vt honore affectæ metro-
pales solum honorem habeant, vt pote alijs iuribus veræ
metropoli seruat. Dicimus de ea re dubitationem ab
hac Imp. constitutione dissolui. Quæsitum enim est, &
post multas rationes allatas, hæc eius rei gratia expressim
comprehensa sunt: *Quod* vniuersali ratione & genera-
liter exposita dispositione, ecclesias quæ iussione Impera-
toris in altiore thronum eriguntur, honore quoque
dignas censei oporteat, & electiones illic procedere ex
forma canonica, quæ in magna ecclesia consecuta est,
metropolitanis & archiepiscopis conuenientibus, & me-
tropolitanum eligentibus: hoc & Imper. mea sublimitas
decernit, & hanc constitutionem sancta quoque sequetur
synodus, vt quæ ecclesiasticum ritum accuratè seruet, & a
canonica rectitudine non excidat.

2. De nuptijs septimi gradus.

Scias verò, licet synodalis hæc decisio, & ipsam confir-
mans Imperatoria iussio, consanguineorum in septi-
mo gradu matrimonium minanter prohibeat: indi-
ctione tamen 4. anno 6694. cum dominus Basilius Cama-
terus patriarcha esset, ab Imperatore nostro sancto do-
mino Isaacio Angelo iussione esse factâ, quæ statuit ne
ex dictis actis, matrimonio post illa inter longè felicissimos
Cæsares, dominum Ioannem Cantacuzenum vide-
licet, atque germanam Imperatoris sororem dominam
Irenen, contracto, quamquam in septimum consanguini-
tatis gradum referatur: præiudicetur: sed quantum ad
illos, & quidem solos, quæ à synodo atque Imperator: do-
mino Manuele de istiusmodi nuptijs determinata sunt,
inefficacia sint. Quod etiam à synodo approbatum est.

3. Subnotatio inclyti Imperatoris D. Isaacij Angeli, vt
tondeantur electorum pontificum vxores, facta die
20. mensis Septemb. 4. Indict. 5.

Legitimam Imperatoris sententiam non sine pericu-
lo delinquentes experiuntur. Vt enim dentibus acer-
bavua, oculis fumus nocet, sic iniquitas ijs qui ipsa
vtuntur. Quorsum verò mihi hoc orationis spectat præ-
ludium? Cum sacratissimus Cyzici metropolitanus inue-
nisset maiestatem meam hodierno die iura reddentem,
assidentibus sanctissimo domino meo œcumenico patri-
archa, & alijs sanctissimis patriarchis, Antiocheno vide-
licet & Hierosolymitano, nec absentent qui tunc in vrbe
regia sacratissimi pontifices erant, quorum nomina in-
ferius continebuntur: Propositum est quosdam eorum
qui ad metropoles vel archiepiscopos electi & ordinati
sunt, cum vxores ante ordinationem haberent, non recu-
sare quidem quin primarij sacerdotij chrismate inunge-
rentur: sed eorum vxores eundem rursum mundanum ha-
bitum induere, inuerecundè agentes in ijs adibus quas
antea habitabant: nec fœmineis introductas esse mo-
nasterijs, sed nec Deo seipsas dedicasse & vitam delegisse
monasticam. Et hæc, quod sacri diuini que canones
expressim moneant electos pontifices, à legitimis suis vx-
oribus, quas ante ordinationem habebant, omni mo-
do abstinere: vt non ex præcepto, sed propria volunta-
te eorum quisque continentiam vel coelibatum pro-
prium sibi deligat, propter dignitatem sacerdotij, aut
propter matrimonij honestatem, coniunctionem cas-
tam præferat. Hæc dicens, varios canones allegabat,
inter quos & quadragesimus octauus erat sextæ syno-
di, hæc ad verbum comprehendens: Vxor eius qui ad e-
piscopalem dignitatem promotus est, communi viri
sui consensu prius separata, postquam in episcopum

ordinatus est ac consecratus, monasterium ingrediatur
procul ab episcopi habitatione extructum, & episcopi pro-
uidencia fruatur. Sin autem digna visa fuerit, etiam ad di-
aconatus dignitatem prouehetur.

LECTO igitur hoc canone, Imperium meum in homini-
bus agnoscens maxima dona Dei à superna clementia, &
regni ac sacerdotij diuinitus concessam vnctionem & di-
gnitatem ex vno eodémque perenni fonte manare huma-
nâque exornare vitam, & amplificare: nihil etiâ stu-
diosius colens quàm sacerdotum auctoritatem, qui regia
& diuina speculatione manus erigentes, Deum pro Chri-
stiana multitudine deprecantur, & vt sacræ quædam an-
coræ Imperialem potentiam suffulciunt: postquam etiâ
canones contemni & infringi cognouisset in bene insti-
tuta republ. & quidem nostræ potentia, quasi non soluti
essent creati pontifices, qui suis vxoribus cohabitare non
vereretur: non parum commotum est. Triste etiam quid-
dam nec gratum in piissimum chartophylacem mea in-
tuens maiestas, definit, cohortantibus ad id sanctissimis
patriarchis, vxores creatis pontificibus ante ordinationem
coniunctas in muliebria monasteria procul sita ab habi-
tatione pontificum sine dilatione induci, tonderiq; eas,
& canonicè apud monachas degere, in quo monasterio
comam deposuerint: aut si ipsæ tonsuram recusent, qui e-
is ante creationem iuncti erant matrimonio, pontificali
solio & dignitate priuentur, & in eorum locum alij suffi-
ciantur. In posterum autem, qui ante creationem legiti-
mam vxorem habeat, non aliter ordinari, quam si com-
muni coniugum scripto consensu & placito à se inuicem
separentur, & mulier monasticam vitam amplexa sit. Sic
enim creatio sine offenculo & damno iuxta sacros &
diuinos canones procedet, semota ab omni sacerdotalis
ordinis reprehensione. Assidebant ad meâ maiestatis tri-
bunal pontifices Cæsareæ, Ephesi, Cyzici, & alij nõ pauci.

IOANNIS DVCAE.

1. De vestibus.

Alterum verò illius imperatoris prouidentie
specimen: quod cum videret Romanas diui-
tias in peregrinas ac sumptuosas vestes, feri-
cas, Assyrias, Babylonias atque Italicas, va-
rio ac solerti artificio consecutas, effundi: decreto sanxit
ne quis subditorum ijs vteretur, nisi ipse, quisquis esset,
cum omni familia in ordinem cogi ac notari ignominia
vellet: sed ijs contenti essent quas Romanæ prouinciæ ac
manus præberent. Necessariarum enim rerum vltus est
immutabilis: & subditi quantum licet principum sequun-
tur cupiditates: idque lex eis est & honor, quod principi-
bus visum fuerit. Proinde cernere erat illa quoque breuif-
simo tempore viluisse: nobilitatis autem limites, Roma-
nis vestimentis definitos: & diuitias domo, quod aiunt,
domum ferri.

MICHAELIS PALAEOLOGI.

1. De primatu & appellatione & commemora-
tione Papæ Romæ.

Roinde tot difficultatibus circumuentus Im-
perator, ac penè ad desperationem compul-
sus, legatos ad Papam mittit, de inuenda ve-
teris & nouæ Romæ ecclesiarum concordia,
modò Caroli expeditionem auerteret. Ea legatio à Pon-
tifice benigne audita est: qui ea se facile, quæ Imperator
petiuisset, consecutum est pollicitus: statimque suos le-
gatos illis adiungit, qui concordiam conciliarent atque
amplecterentur. Cuius hæc tria capita fuerunt. Primum,
vt in sacrorum voluminum hymnodiis, Papæ cum quatuor
or alijs patriarchis mentio fieret. Alterum, vt liceret cui-
uis Romam veterem, quæ curia maior & perfectior esset,
appellare. Tertium, vt illi principatus in omnibus deser-
retur.

INCERTI IMPERATORIS.

1. De episcopibus detentis à laicis.

Episcopatus quidem episcopis nullo tempore
claudentur, quo minus qui electi sunt, ad ea
reuertantur: quemadmodum & in Me-
garensi episcopatu factum est, qui tot annis
quot hominum memoriam excedunt, dele-
tus extinctusque fuerat, & per iussione Imperialem, syn-
odalémque actum, metropoli Athenarum paulo ante
rursus seruatus est.

Constitutionum Imperialium
FINIS.

CANO-